

INNOVATIONSKRAFT SVERIGE

SLUT-
RAPPORT

Förord

Innovation är en nyckel till Sveriges framtida konkurrenskraft och välstånd. I den svenska tillväxtdebatten intar innovationer en central plats, precis som den gör i Sveriges konkurrentländer och internationella organisationer som OECD och EU.

Under de senaste åren har vi sett att en rad initiativ tagits för att stärka Sveriges innovationskraft. Genom projektet *Innovation för tillväxt* (2009–2011) presenterade Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) konkreta förslag och bidrog till en bred dialog. År 2012 presenterade alliansregeringen *Den nationella innovationsstrategin*. Under de senaste åren har en rad regioner arbetat med innovationsstrategier.

I projektet *Innovationskraft Sverige* (2012–2013) har fokus legat på det regionala innovationsstrategiska arbetet. Med glädje konstaterar vi att många regioner valt att samarbeta med IVA för att skapa inspiration och motivation i det egna innovationsstrategiska arbetet. Vår respekt för engagemanget, ledarskapet och de många initiativen i regionerna är stort. Vår förhoppning är att denna rapport ska vara en inspiration i det fortsatta arbetet.

Den nationella innovationsstrategin har präglats av ett inriktningsdokument. Under perioden fram till 2020 ska den följas av konkreta förslag. I rapporten tecknar vi en översiktlig bild av åtgärder och förslag inom den nationella innovationspolitiken. Vi jämför dem med förslagen i debatten, Innovationskraft Sveriges fyra fokusområden. Vår ambition är att ge underlag till en saklig debatt om konkret innovationspolitik. Tiden när det räckte att enbart påpeka att innovation är viktigt är passerad!

I *Innovationskraft Sverige* har över två tusen personer engagerat sig i arbetet för tillväxt och utveckling i den egna regionen. I projektet har också en lång rad nationella aktörer medverkat – både i vårt samarbete med regionerna och i arbetet med att ta fram projektets förslag. Vi vill framföra ett varmt tack till alla. Vår förhoppning är att projektet inspirerat dem till fortsatt engagemang. Arbetet för att stärka Sveriges innovationskraft fortsätter!

Styrgruppen för *Innovationskraft Sverige* i november 2013:
Rune Andersson, ordförande Innovationskraft Sverige, ordförande Mellby Gård
Carl Bennet, ordförande Carl Bennet AB
Magnus Breidne, projektchef IVA
Charlotte Brogren, generaldirektör VINNOVA
Eric Giertz, professor Kungl. Tekniska Högskolan, KTH
Peter Geisler, verkställande direktör Arbesko
Håkan Gergils, verkställande direktör Ecofin
Erik Lautmann, ordförande IVAs Näringslivsråd
Björn O. Nilsson, verkställande direktör IVA
Gunilla Nordlöf, generaldirektör Tillväxtverket
Malin Persson, verkställande direktör Stiftelsen Chalmers tekniska högskola
Håkan Sörman, verkställande direktör Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)
Johan Carlstedt, huvudprojektledare Innovationskraft Sverige, IVA

I styrgruppens arbete har också deltagit *Christina Lugnet*, generaldirektör Regeringskansliet, januari–augusti 2012, och *Karin Hallerby*, avdelningschef Tillväxtverket, september 2012–augusti 2013.

Innehåll

Sammanfattning	6
Summary	8
Nytt perspektiv på innovationer och tillväxt.....	11
Innovationer och de stora samhällsutmaningarna.....	11
Bred syn på innovationer.....	11
Långsiktig innovationspolitik och innovationsstrategier	12
Nytt perspektiv på tillväxtens drivkrafter.....	12
Generella åtgärder och riktade insatser för ökad svensk innovationskraft	13
Stimulera ett visionärt ledarskap.....	13
Utveckla ett företagsklimat som även attraherar utländska företag.....	13
Stimulera entreprenörskap och nyföretagande	14
Effektivisera det offentliga företagsstödet	14
Förändra skatterna inom två områden	16
Öka autonomi och förstärk universitetens och högskolornas incitament för samverkan.....	17
Utveckla den offentliga upphandlingen för att stimulera innovation	17
Politik för ökad innovationskraft – förslagen och åtgärderna	19
Sveriges innovationskraft i ett internationellt perspektiv	19
Det svenska företagsklimatet i ett internationellt perspektiv	20
Innovationspolitiken – förslagen och den förda politiken	21
Kraftsamling för ökad regional innovationskraft	24
Innovationsstrategier och handlingsplaner.....	26
Utformning och kommunikation	28
Språk och begrepp	30
Prioriteringar	32
Styrkeområden.....	34
Framgångsfaktorerna.....	38
IVAs roll	42
Röster från regionerna	43
Goda exempel	44
Nationellt stöd och engagemang	48
Referenser	53

Sammanfattning

En större uppmärksamhet kring innovationer under de senaste åren har påverkat samhällsdebatten på ett konstruktivt sätt. Det har satt fokus på innovationers betydelse för att lösa de stora samhällsutmaningarna. Uppmärksamheten har vidgat begreppet från enbart produktinnovationer till att också innefatta tjänster och affärsprocesser. Den har fört fram behovet av innovationsstrategier som ett verktyg i en långsiktig innovationspolitik, och understrukit att innovationspolitiken visserligen har en viktig men begränsad påverkan på goda innovationsmiljöer. Den har också lyft fram entreprenörens centrala roll som motor för ekonomisk tillväxt.

STARK INTERNATIONELL STÄLLNING

Sverige tillhör tillsammans med Danmark, Finland och Tyskland gruppen Innovation Leaders i EUS årliga undersökning Innovation Scoreboard. Sveriges styrkor ligger i en kompetent och välutbildad arbetskraft och antalet varumärken registrerade i Europa. Exporten av kunskapsintensiva tjänster utgör en styrka, liksom andelen små och medelstora företag med en stark intern innovationsverksamhet.

Svagheter är för små investeringar i innovationsföretag samt det ekonomiska resultatet av satsningarna på innovation. Placeringen är också mindre framskjuten för områdena innovationer som bygger på nätverk och samarbete mellan företag och entreprenörer.

FÖRSLAG INOM FYRA OMRÅDEN

Innovationskraft Sverige har arbetat med fyra fokusområden och har inom ramen för dessa tagit fram förslag för ökad svensk innovationskraft. Vi menar att det behövs uppmärksamhet kring frågor som ledarskap och attityder till företagande. Det krävs också handfasta åtgärder för att skapa förbättrade entreprenörsskatter, ökad autonomi för universitet och högskolor samt för att utnyttja den fulla potentialen i offentlig upphandling.

Utveckla företagsklimatet i Sverige

För att utveckla ett företagsklimat som även attraherar utländska företag krävs åtgärder inom en rad olika politikområden. Viktiga områden är tillgång på kompetens, rörlighet på arbetsmarknaden och förändrade skatter. Exempel på åtgärder som speciellt påverkar små- och medelstora företag är förenklingar av regelverken. Åtgärder för att stimulera nyföretagande bör också vara generella och gälla alla företag, även de som inte finns i forskningsintensiva branscher. Det offentliga företagsstödet bör också effektiviseras och anpassas efter de förutsättningar, konkurrensfördelar och den dynamik som utmärker den sektor där företaget är verksamt.

Förändra skatterna inom två områden

Skattesystemet bör utformas så att det tar hänsyn till att det krävs resurser både i form av kapital och investerad tid från nyckelpersoner för att utveckla ett tillväxtföretag. Entreprenörsskatterna bör därför förändras inom två områden. Vi föreslår att personaloptioner beskattas som inkomst av kapital (istället för som inkomst av tjänst, vilket gäller idag) samt att eget kapital beskattas på samma sätt som lånat.

Öka autonomin och förstärk universitetens och högskolornas incitament för samverkan

Universiteten kan i egenskap av effektiv samarbetspartner i kunskapstriangeln – utbildning, forskning och innovation – bidra till ett framtida innovationskompetent ekosystem. För att kunna fylla denna roll finns det behov av förändringar inom tre områden. Det krävs ökad autonomi för universitet och högskolor så att dessa på sikt kan agera friare både nationellt och internationellt. Det krävs även kraftfullare incitament för samverkan och profilering samt att stödfunktioner för samverkan inom alla lärosäten utvecklas.

Utveckla den offentliga upphandlingen för att stimulera innovation

Den offentliga upphandlingen bör utvecklas för att stimulera innovation. Möjligheterna med upphandling som strategiskt verktyg måste bli tydligare. Beslutsfattare, upphandlare och leverantörer måste kompetensutvecklas. Arenor för ökad dialog och innovation bör skapas och regelverket för upphandling bör tydliggöras.

REGIONAL INNOVATIONSKRAFT

Innovationskraft Sverige har kartlagt arbetet med regional innovationspolitik och regionala innovationsstrategier i Sveriges samtliga regioner. Underlaget utgörs av skriftliga dokument och planer, summeringar av projektets tretton regionala möten samt intervjuer med ansvariga för det innovationsstrategiska arbetet i alla Sveriges län och regioner.

Sju län och regioner har lagt fram innovationsstrategier. Ytterligare sex lägger fram sina strategier hösten 2013 och en 2014.

Regioner prioriterar åtgärder och program inom området innovations- och forskningsmiljöer (exempelvis inkubatorer, science parks). Näst vanligast är åtgärder för effektivare stödsystem och infrastruktur. Regionernas styrkeområden har också kartlagts. De som nämns av flest regioner är IT, energi, tillverkningsindustri och besöksnäringar.

Vår kartläggning har också gällt framgångsfaktorer i arbetsprocessen för att genomföra en innovationsstrategi. 16 faktorer lyfts fram, bland annat ett starkt ledarskap, gemensam vision och mål, tydlig process, att verksamheterna i näringsliv och offentlig sektor står i centrum och behovet av handlingsplaner med en tydlig ansvarsfördelning.

Regionernas förväntningar på nationellt stöd handlar inte enbart om pengar. Regional dialog, öppen innovation och innovation inom offentlig sektor är alla områden där kunskapsspridning och arenor för erfarenhetsutbyte ses som viktiga nationella uppgifter. Högt prioriterade är också insatser för att förbättra nyttiggörandet av forskning och stödsystemets struktur.

Rapporten avslutas med vår bild av nyckelbegreppen när det framtida innovationssvenska formas. Syftet är att stimulera till debatt när vi pekar ut de allra hetaste nyckelbegreppen: öppen innovation, smart specialisering, innovationsstrategier och science parks med lokala noder.

Summary

The increased attention being paid to innovation in recent years has had a constructive influence on the public debate. It has spotlighted the significance of innovation in solving the great social challenges and has expanded the concept from product innovation to include services and business processes as well. It has highlighted the need for innovation strategies as tools in a long-term innovation policy and has underscored the fact that innovation policy has an important but limited impact on good innovation environments. It has also highlighted the central role of entrepreneurs as engines for economic growth.

STRONG INTERNATIONAL POSITION

Sweden, Denmark, Finland and Germany make up the group of “innovation leaders” in the EU’s Innovation Union Scoreboard 2013. Sweden’s strengths are a skilled and well-educated workforce and the high number of brands registered in Europe. The export of knowledge-intensive services is another strength, as is the percentage of small and medium-sized enterprises (SMEs) with high in-house innovation activity. Sweden’s weaknesses are the low rate of investment in innovation enterprises and the financial output of innovation initiatives. Sweden is lower down the list in the areas of innovation based on networks and collaboration among firms and entrepreneurs.

PROPOSAL WITHIN FOUR AREAS

Innovation Powerhouse Sweden’s four focus areas have developed proposals to make Sweden more of an innovation powerhouse. We believe it is important to draw attention to issues such as leadership and attitudes towards enterprise. We also need resolute action to improve how entrepreneurs are taxed, to give greater autonomy to universities and to utilise the full potential of public procurement.

Develop the climate for enterprise in Sweden

To develop a climate that attracts foreign enterprises as well, measures are needed in a number of policy areas. Important ones are access to skills and expertise, industrial mobility and changes to the tax code. An example of a measure that would specifically affect SMEs is simplifying the regulations. Measures to stimulate new enterprise should be general as well, applying to all companies, including those that are not in research-intensive sectors. Government support for business should also be made more effective and adapted in line with the conditions, competitive advantages and dynamics that distinguish the sector in which a particular business operates.

Change taxes in two areas

The tax code should be designed to take into consideration the need for resources – both in the form of capital and of time invested by key individuals to develop a growth company. Taxes for entrepreneurs should therefore be changed in two areas. We propose taxing employee stock options as income on capital (instead of on service, as is the case today) and that shareholders’ equity is taxed in the same way as borrowed capital.

Increase autonomy and provide greater incentives for universities to collaborate

As effective partners in the knowledge triangle – education, research and innovation – universities can contribute to a future innovation-rich ecosystem. In order for them to fill this role, changes are needed in three areas: more autonomy for universities so that they can progressively act more freely – both nationally and internationally; more powerful incentives for collaboration and profiling; and support functions to improve collaboration at all seats of learning.

Develop public procurement to stimulate innovation

Public procurement should be developed to stimulate innovation. We need a greater focus on procurement as a strategic tool. Decision makers, procurement officers and suppliers need to develop their knowledge and expertise. Arenas for more dialogue and innovation should be created and procurement rules more clearly defined.

REGIONAL INNOVATIVE POWER

Innovation Powerhouse Sweden has documented work being done on regional innovation policy and regional innovation strategies in all of Sweden's regions. This information is in the form of written documents and plans, summaries of the project's thirteen regional meetings, and interviews with those responsible for innovation strategy in all of Sweden's counties and regions. Seven counties and regions have put forward innovation strategies; another six will do so in autumn 2013 and one in 2014. Regions are prioritising measures and programmes focusing on

innovation and research environments (e.g. incubators, science parks). The second most common priority is creating more efficient support systems and infrastructure. The regions have also defined their areas of strength and those named by most of them are IT, energy, engineering industries and tourism.

We have also documented success factors in the implementation of innovation strategies. Sixteen such factors have been highlighted and they include strong leadership, common visions and goals, clear processes, placing private and public sector organisations at the centre, and the need for action plans with a clear division of responsibility.

The expectations the regions have for national support are not only money-related. Regional dialogue, open innovation and innovation in the public sector are all areas where knowledge transfer and arenas in which to exchange experiences are seen as national imperatives. Initiatives to promote the commercialisation of research results and changes in the structure of the support system are also high priorities.

The report concludes with our idea of the key concepts in designing "Innovation Sweden" of the future. Our aim is to stimulate debate by highlighting the most important key concepts, which are open innovation, smart specialisation, innovation strategies and science parks with local nodes.

Nytt perspektiv på innovationer och tillväxt

En större uppmärksamhet kring innovationer under de senaste åren har påverkat samhällsdebatten på ett konstruktivt sätt genom att:

- Sätta fokus på innovationers betydelse för att lösa de stora samhällsutmaningarna.
- Vidga förståelsen av begreppet från enbart produktinnovationer till att också innefatta tjänster och affärsprocesser.
- Föra fram behovet av innovationsstrategier som ett verktyg i en långsiktig innovationspolitik.
- Understryka att innovationspolitiken visserligen har en viktig men begränsad påverkan på goda innovationsmiljöer.
- Lyfta fram entreprenörens centrala roll som motor för ekonomisk tillväxt.

INNOVATIONER OCH DE STORA SAMHÄLLSUTMANINGARNA

Globaliseringen innebär stora utmaningar – ”great societal challenges” – för alla världens länder. Vad som i debatten lyfts fram som utmaningar varierar. Ofta nämns global uppvärmning och andra miljöutmaningar, energibrist, åldrande befolkning och hälsoproblem som exempel. Ny teknik, innovationer och ändrade konsumtionsmönster ses som nyckelfaktorer för att möta utmaningarna.

De stora globala samhällsutmaningarna innebär affärsmöjligheter för innovativa företag. Stor export och import gör att Sveriges internationella konkurrenskraft har en avgörande betydelse för ekonomisk tillväxt. Hur svenskt näringsliv förmår att utnyttja globaliseringens möjligheter kommer därför att ha en mycket stor

betydelse för med vilka resurser vi kan utveckla det svenska välfärdssamhället.

BRED SYN PÅ INNOVATIONER

En bred syn på innovationer har fått genomslag. I Innovationsplan Sverige förklaras begreppet, med utgångspunkt i OECDs definition, på följande sätt:

”Med innovation menar vi att kunskap omsätts till nya värden. Det handlar om att utveckla produkter, tjänster och organisationer i såväl privat som offentlig verksamhet. Det kan gälla allt från industrirobotar, betalningssystem och energieffektivisering till ledarskap, affärsmodeller och hälsovård” (IVA 2011)

Om begreppet innovation ska fortsätta att spela en konstruktiv roll i samhällsdebatten måste innebörden vara tydlig och synsättet brett:

- Innovation innebär att en ny produkt eller tjänst kommer till användning och skapar nytta. Efterfrågan kan ske på en marknad eller i en offentlig verksamhet.
- Produkt- och processinnovationer är viktiga. Men lika viktiga är innovationer i system, organisationer, regelverk, finansierings- och affärsmodeller.
- Det finns i de flesta fall inget direkt samband mellan forskning och innovation. I själva verket sker de allra flesta innovationerna utanför universitet och högskolor. Detta måste påverka utgångspunkterna för avvägningen mellan olika insatser för att stödja innovation.

LÅNGSIKTIG INNOVATIONSPOLITIK OCH INNOVATIONSSTRATEGIER

Uppmärksamheten kring innovationer har ökat fokuset på långsiktighet. Innovationer har en central roll i tillväxtprocesser där förändringar av samhällsinstitutioner, företagsklimat, spelregler och attityder är centrala.

Betoningen av långsiktighet har inneburit att innovationsstrategier kommit att ses som ett viktigt verktyg för innovationspolitiken. År 2012 presenterade regeringen den nationella innovationsstrategin (Näringsdepartementet 2012). Året innan gjorde IVA ett inspel inom området genom Innovationsplan Sverige (IVA 2011). Entreprenörskapsforum presenterade under 2010 och 2011 två rapporter med den gemensamma rubriken ”En innovationsstrategi för Sverige” (Braunerhjelm red. 2011). På sidorna 24 och framåt kommer vi också att sammanfatta hur regionerna arbetat med innovationsstrategier.

Vi menar att erfarenheterna av arbetet med innovationsstrategier på nationell och regional nivå visar att dessa kan fylla en konstruktiv och inspirerande funktion genom att:

- Tydliggöra nyttan av ett långsiktigt perspektiv i innovationspolitiken.
- Tydliggöra olika aktörers roll och politikens möjligheter, men också begränsningar, för att främja innovation.
- Ge underlag för att utvärdera måluppfyllelsen i innovationspolitiken.
- Understryka behovet av tydligt ledarskap och ansvarstagande.
- Understryka att förverkligandet av innovationspolitik är en process som kräver uthålligt engagemang från många aktörer.

Samtidigt finns risken att strategierna endast blir pappersprodukter om de:

- Inte bottenar i en sammanhållen innovationspolitik.
- Inte används som ett praktiskt verktyg i det innovationspolitiska arbetet.
- Inte följs av konkreta åtgärder som relateras till strategin.

NYTT PERSPEKTIV PÅ TILLVÄXTENS DRIVKRAFTER

Innovationsdebatten har satt innovatören och entreprenören i centrum. I många små och medelstora företag förenas de många gånger i samma person, medan rollerna i större företag ofta skiljer sig åt.

Fokus på entreprenören har också inneburit att denne fått en större roll i tillväxtdebatten. Tidigare dominerades debatten av makroekonomiska modeller där tillväxten är en funktion av ökad mängd kapital, arbete och andra insatsfaktorer. Innovationer och innovationssystem rymms (eller göms) i den så kallade ”teknikfaktorn”. Ekonomerna talar om den som en ”black box”.

Denna tillväxtmodell har haft en mycket stark ställning i den ekonomiska politiken. Den har också präglat synen på förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Länge sågs denna som en ”automatisk funktion”. Kunskaperna om skatters och reglers betydelse för företag och entreprenörer behöver därför öka.

På ett kraftfullt sätt uppmärksammas entreprenörens roll i Ett ramverk för innovationspolitiken (Braunerhielm m.fl. 2012). Innovationsdebatten har ökat insikten om att locket på den ”svarta lådan” måste öppnas för att mekanismerna bakom ekonomisk tillväxt ska förstås. Vår slutsats är att denna insikt måste få genomslag vid politiska avvägningar och utformning av regler:

- Innovatören och entreprenören ska vårdas i egenskap av nyckelaktörer i innovationsprocessen.
- Innovatören och entreprenören verkar inte isolerade utan i ett innovationssystem. Huvudkomponenterna i sådana system är aktörerna (individer, företag, statliga och kommunala myndigheter, skolor med flera) och spelreglerna (institutionerna) i form av författningar, rutiner, vanor och normer. Det är aktiviteterna och samspelet i systemet som påverkar utveckling, spridning och användning av innovationer.
- Kunskapsuppbyggande och kunskapsförstärkande insatser är ett nödvändigt men inte tillräckligt villkor för innovation. Forskning kan fungera som bränsle men det krävs en motor i form av entreprenörer och innovatörer för att skapa nya, efterfrågade produkter och tjänster.

Generella åtgärder och riktade insatser för ökad svensk innovationskraft

I diskussionerna vid Innovationskraft Sveriges regionala möten har frågeställningar kring förbättringar av företagsklimatet och därmed förutsättningarna för entreprenörer och innovatörer varit centrala. Det har såväl gällt generella förutsättningar som riktade insatser från aktörerna inom innovationsstödsystemet.

Parallellt med den regionala dialogen har projektets fyra fokusområden arbetat fram förslag

inom områden som är centrala för ökad svensk innovationskraft (IVA 2013a–d).

Vi menar att det behövs uppmärksamhet kring frågor som ledarskap och attityder till företagande. Det krävs också handfasta åtgärder för att förbättra skattesituationen för entreprenörer, ökad autonomi för universitet och högskolor samt att den fulla potentialen i offentlig upphandling utnyttjas.

STIMULERA ETT VISIONÄRT LEDARSKAP

Ett visionärt ledarskap har en nyckelroll för en utveckling präglad av innovation. Det gäller såväl inom politik och företag som inom offentliga verksamheter. Det behövs ledare med modet att genomföra långsiktiga åtgärder och trotsa kortsiktig populistisk kritik för att utveckla ett innovativt och hållbart samhälle. Exempel på en sådan utmaning för det politiska ledarskapet är att skapa ”hängrännor” för ett brett och effektivt samarbete mellan de olika departementen vilket idag alltför mycket präglas av ”stuprörstänkande”.

Höga ambitioner måste vara grunden för ledarskapet. Det finns ingen anledning att ha siktet lägre inställt än att alla delar av innovationsverige ska hålla världsklass.

Under projektet har vi mött många exempel på framgångsrikt ledarskap. Det handlar om ledare i privat och offentlig sektor, i stora och små verksamheter inom både varu- och tjänsteproduktion. Deras betydelse i innovationsprocessen måste få ökad uppmärksamhet.

UTVECKLA ETT FÖRETAGSKLIMAT SOM ÄVEN ATTRAHERAR UTLÄNDSKA FÖRETAG

Företagsklimatet påverkar starkt svenska företags vilja att växa och därmed den svenska ekonomins utveckling. Men tillväxten kommer inte enbart från svenska företag. Även utländska företag som verkar här bidrar till sysselsättning och välfärd.

Bakom de utländska företagens beslut att etablera sig och expandera i Sverige ligger en be-

dömning av hur konkurrenskraftigt det svenska företagsklimatet är. Viktiga faktorer är tillgång på kompetens, rörlighet på arbetsmarknaden och skatter. Samtidigt är miljö, säkerhet och utbud av kultur betydelsefulla för företagens beslut. För att göra Sverige attraktivt för utländska företag krävs därför insatser inom många politikområden.

För små- och medelstora företag med tillväxtambitioner – utländska såväl som svenska – är förenklingar av regelverken, vid sidan av tillgången till arbetskraft med rätt kompetens (Tillväxtverket 2011), samt god service och rådgivning vid myndighetsutövning centrala faktorer att förbättra företagsklimatet. Exempel på sådana områden är miljöprövning, service och rådgivning vid myndighetsutövning samt regelverket som omger offentlig innovationsupphandling.

Näringsdepartementet bedriver ett målinriktat arbete för regelförenkling. Tillväxtverket arbetar också med dessa frågor inom programmet Enkla regler (se www.enklaregler.se). Sveriges Kommuner och Landsting och Tillväxtverket utbildar kommunpolitiker och tjänstemän som i sitt arbete möter företag. Nyckelorden är bemötande, service, tillgänglighet och regelförenkling. Det är väsentligt att arbetet fortsätter i ännu högre takt än idag.

STIMULERA ENTREPRENÖRSKAP OCH NYFÖRETAGANDE

I den innovationspolitiska debatten sätts ofta de forskningsbaserade innovativa företagen i centrum. Men små företag med utvecklingspotential i mindre forskningsintensiva branscher har lika stor betydelse för den ekonomiska tillväxten. Åtgärder som syftar till att bidra till fler företag bör därför vara generella och bidra till att förbättra företagsklimatet och stimulera innovation oavsett bransch.

Stora insatser görs idag för att understödja avknoppningar från universitet och högskolor. Motsvarande uppmärksamhet borde riktas mot avknoppningar från etablerade företag. Sådana är ofta en betydligt snabbare väg till etablering och utveckling av nya företag.

För att öka antalet företag krävs att fler individer tar steget att bli företagare. Entreprenörskapsbarometern 2012 visar att 49 procent av Sveriges befolkning i åldern 18–70 år kan tänka sig att bli företagare. Det ska jämföras med att 10 procent är företagare idag. (Tillväxtverket 2013). Därför krävs en attitydförändring till företagande

och företagare hos politiker, myndigheter och en bred allmänhet. Ansvar för att åstadkomma en sådan attitydförändring ligger hos många parter. Ett strategiskt område är ökade insatser inom grund- och gymnasieskolan för att öka kunskaperna om ekonomi och entreprenörskap. Det är också viktigt att entreprenörutbildningar på högskolenivå håller hög pedagogisk kvalitet.

En viktig grupp potentiella entreprenörer är de medelålders individer som är etablerade på arbetsmarknaden. Under sin yrkeskarriär har dessa skaffat sig erfarenheter och ett brett kontaktnät vilket gör att de kan tillföra ett nytt företag värdefull kompetens.

Men idag finns det mycket som talar emot att ta detta steg. Skillnaderna i trygghetssystemen som anställd och egen företagare är stora. Samtidigt innebär regler, exempelvis för personaloptioner (se sidan 16), att möjligheterna till avkastning på den egna satsningen många gånger är liten i förhållande till risken som det innebär att lämna trygghetssystemen.

EFFEKTIVISERA DET OFFENTLIGA FÖRETAGSSTÖDET

Idag finns olika typer av offentligt företagsstöd. Utgångspunkten är att dessa ska bidra till ett mer dynamiskt, effektivt och konkurrenskraftigt näringsliv. Samtidigt är det rimligt att ett visst företagsstöd ges för att lindra effekterna av strukturomvandlingen. Dessa insatser måste dock vara tidsbegränsade. Annars riskerar stödet

att bidra till att verksamheter utan egentlig konkurrenskraft hålls vid liv eller att konkurrensen på den akutella marknaden minskar.

I en underlagsrapport (IVA 2013a) till projektet har en analysmodell presenterats som tydliggör hur affärslogik och marknadsförutsättningar skiljer sig åt för företag inom olika verksamhets-

AFFÄRSLOGIK OCH MARKNADSFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR FÖRETAG I FEM VERKSAMHETSTYPER.

Offentliga stödinsatser bör anpassas till olika verksamhetstypers särart. Därmed kommer de att utgå från de specifika konkurrensförutsättningar och den dynamik som utmärker de sektorer där företaget är verksamt.

I vår analys har näringslivet delats in i fem huvudkategorier. Utgångspunkten är situationen för små och medelstora företag.

1. Handel

Den traditionella bilden av fristående handlare blir allt mindre giltig. Idag domineras istället detaljhandeln av kedjor.

Bland dessa märks de stora internationella detaljhandelskedjorna. Enskilda handlare har också slutit sig samman i federativa kedjor för att göra inköp i större volymer och till bättre priser. Successivt har dessa fått ökad konkurrens av kedjor som drivs i egen regi eller via franchising. En ytterligare typ kedjeföretag är de som skapat sin framgång via MLM (Multi Level Marketing). Dessa marknadsför och distribuerar sina produkter via oberoende direktsäljare.

2. Lokala tjänster

Många innovativa tjänsteföretag dokumenterar framgångsrika affärskoncept för att sedan sprida dessa. På konsumentmarknaden utvecklas tjänstekedjor som bedriver lokal verksamhet i Sverige och utomlands.

Den lokala konsumentsservicen expanderar. Det gör även producentsservicen när ett växande antal verksamheter upphandlar lokala tjänster som städning, fastighetsunderhåll, bevakning, installationer och maskinreparationer. Detta bidrar till att allt fler anställda arbetar i små, specialiserade verksamheter som levererar manuella tjänster till företag i det egna närområdet.

Konsolideringen inom lokal tjänsteproduktion (såväl B2B som B2C) innebär att helt fristående företag får lämna plats för nationella och internationella tjänstekedjor som erbjuder likartad service på många olika platser. Detta ställer både etablerade småföretag, potentiella lokala nyföretagare och snabbväxare, liksom samhällets stödinsatser, inför speciella utmaningar.

3. Kvalificerade konsulttjänster

Under de senaste fyrtio åren har den totala sysselsättningen inom den kunskapsintensiva uppdragsverksamheten (konsultsektorn) ökat kraftigt. Denna utgör också en mycket stor andel av de så kallade KIBS-företagen (Knowledge Intensive Business Services).

Bakom bilden av en stabil expansion finns en stor dramatik eftersom det pågår en tydlig konsolidering. Graden av internationalisering varierar dock mellan olika konsultbranscher. Men totalt sett är konsultsektorn den mest internationaliserade delen av svenskt näringsliv.

Ytterligare en viktig kategori konsultföretag är de forskningsbaserade. Dessa ligger i den absoluta frontlinjen inom relativt snäva kunskapsområden. De har en stor andel disputerade medarbetare och har därmed också på ett naturligt sätt nära kontakter med universitet och forskningsinstitut.

4. Nätbaserade distanstjänster

Av de internationella nätbaserade tjänsteföretag som skördat spektakulära internationella framgångar har en i förhållande till vår folkmängd stor andel svenska rötter. Dessa ingenjörstata företag är viktiga i vårt moderna tjänstesamhälle. Men de är inga typiska tjänsteföretag och har få anställda.

Tack vare tidig och avancerad teknikanvändning i Sverige har många nätbaserade företag använt Sverige som bas för utveckling och för att hitta pilotkunder. För nätbaserade lösningar, utan fysiska produkter och distribution, är en i princip obegränsad geografisk marknad tidigt tillgänglig. I Sverige har det också vuxit fram starka kluster och en intressant pilotmarknad för Europa.

I många fall bygger internationell framgång också på att snabbt etablera samverkan – vilket ofta innebär uppköp – med stora dominerande aktörer. Att de svenska nätföretagen säljs betyder dock inte att de mister sin betydelse för tillväxten i Sverige. Tvärtom är den rika floran av avancerade och kompetenta teknikföretag viktig för att skapa dynamik, utveckling, nytänkande och konkurrenskraft i etablerade företag i andra branscher.

5. Tillverkande företag

Tillverkningsföretagen har, trots minskat antal anställda, stor betydelse för ekonomin, inte minst genom sin export. Den etablerade storindustrin i Sverige är också en mycket viktig kund till många tjänsteföretag och mindre tillverkande företag.

Många etablerade tillverkande små och medelstora företag är i princip legotillverkare. Lejonparten av kunderna har funnits i Sverige. Men kraven på internationalisering och specialisering ökar. Många traditionsstyngda leverantörsföretag har därför blivit uppköpta och ingår numera i utländska koncerner. Många etablerade små och medelstora företag tillverkar egenutvecklade (standardiserade eller kundspecifika) enkla artiklar och produkter för producent- och konsumentmarknader.

En tredje kategori är relativt nyetablerade företag som ligger i frontlinjen när det gäller egenutveckling av nya avancerade komponenter. För dessa företag gäller det att övertyga potentiella kunder att byta ut existerande, beprövade komponenter mot nya med bättre funktionalitet och pris.

Vissa relativt nyetablerade och tekniskt avancerade företag utvecklar, tillverkar, monterar och säljer komplexa produkter och system. Denna typ av företag har stor tillväxtpotential. Initialt är de beroende av nära samarbete med sina första kunder och kompetenta leverantörsföretag. Dessa företag har stort behov av utvecklade kontakter med en internationell kund- och leverantörsmarknad.

typer (se faktaruta på föregående sida). Vi menar att stödinsatser bör anpassas efter de specifika förutsättningar, konkurrensfördelar och den dynamik som utmärker den sektor där företaget är verksamt. Offentliga finansieringsinsatser är många gånger av stort värde för företag i tidiga faser. Inom ramen för strukturfonderna erbjuds marknadskompletterande instrument för att öka tillgången på ägarkapital. Villkor och avkastningskrav på sådan offentlig finansiering

bör därför bestämmas utifrån uppgiften att vara marknadskompletterande.

Offentliga stödinsatser bör också utformas så att de ger svenska små och medelstora företag samma konkurrensförutsättningar som sina utländska konkurrenter. Tillväxtverkets affärsutvecklingscheckar är en möjlighet för svenska små och medelstora företag att få stöd till internationalisering, exempelvis marknadsundersökningar och mässhdeltagande.

FÖRÄNDRA SKATTERNA INOM TVÅ OMRÅDEN

Skattesystemets utformning har en viktig roll för entreprenörskap. För nyskapande inom ett innovationsföretag krävs risktagande från kompetenta individer och långsiktig tillgång till egna resurser. Skattesystemet bör ur ett innovationspolitiskt perspektiv därför utformas så att det tar hänsyn till att det krävs resurser både i form av kapital och investerad tid från nyckelpersoner för att utveckla ett tillväxtföretag.

Ägar- och kapitalskatter

I Sverige beskattas passiva investeringar i normalfallet lägre än aktiva. Skattesystemet ger därför alltför svaga incitament för aktivt ägande.

För många personer är innehav av aktier eller fonder lämpliga placeringar med tanke på hur villiga de är att ta risker eller personligen engagera sig i direkta företagsinvesteringar. Men för andra är entreprenörskap och aktivt ägande ett attraktivt alternativ. De svaga skatteincitamenten för aktiva investeringar riskerar dock att låsa in denna grupps resurser i börsnoterade företag eller fonder istället för att stimulera framkomsten och tillväxten i nya företag. Hela ägar- och kapitalbeskattningen bör därför ses över.

Förändra beskattningen av optioner

Innovation förutsätter att entreprenörer och nyckelpersoner är villiga att långsiktigt ta personliga risker genom investeringar av egen tid utan marknadsmässig ersättning i form av arvode eller lön. Detta personliga risktagande är lika viktigt som riskvilligt kapital.

Entreprenörskap är förutsättningen för att

bygga företag som kan generera framtida avkastning, det vill säga att skapa kapital genom eget arbete och tidigare uppbyggt kapital. För att ett växande antal entreprenörer ska skapa fler framgångsrika verksamheter efter sitt första företag bör möjligheten att exit beskattas efter kapitalskattesatsen förstärkas.

En förändring av skatten på optioner är ett effektivt sätt att i nya, snabbväxande företag göra det möjligt för medarbetare med nyckelkompetens att engagera sig operativt. Optioner ger möjlighet att knyta till sig nyckelpersoner (inklusive entreprenörer) på ett effektivt sätt utan att entreprenören (företagsgrundaren) berövas möjligheten till finansiell avkastning och kontroll över sitt företag. Optioner kan därför vara en effektiv lösning på transaktionsproblem för företag i tidiga utvecklingsskedet. I Sverige har användningen av optionsinstrumentet för detta syfte begränsats på grund av en hög beskattning av avkastningen eftersom den beskattas som inkomst av tjänst.

Beskattning av eget och lånat kapital

Idag är eget kapital dubbelbeskattat medan lånat är enkelbeskattat det vill säga räntan är avdragsgill men inte utdelningen. En neutralitet i kostnaden för externt kapital (lån) och eget kapital stärker företagets soliditet. Företaget blir mindre sårbart i lågkonjunkturer. För innovationsföretag utan väsentliga reallgångar är detta speciellt viktigt då de oftast måste finansieras till fullo med eget kapital. Eget kapital måste därför likställas med lånat kapital.

ÖKA AUTONOMIN OCH FÖRSTÄRK UNIVERSITETENS OCH HÖGSKOLORNAS INCITAMENT FÖR SAMVERKAN

Universitet och högskolor förser genom sin utbildning Sverige med kompetenta individer. Även om forskning i många fall är grunden till innovationer är universitetens huvudsakliga uppgift inte att kommersialisera upptäckter. Istället är det universiteten i egenskap av effektiv samarbetspartner i kunskapstriangeln – utbildning, forskning och innovation – som kan bidra till ett framtida innovationskompetent ekosystem. För att kunna fylla denna roll krävs förändringar inom tre områden:

Ökad autonomi för universitet och högskolor så att dessa på sikt kan agera friare både nationellt och internationellt

Vi menar att nycklarna till denna utveckling är att reformera finansieringen av utbildning och forskning. Både principerna för tillsättande av styrelser och deras uppdrag att utveckla universitetsledningarnas uppdrag och mandat bör ändras. Vi har respekt för att detta är en långsiktig process. Men de första stegen bör tas redan nu.

Kraftfullare incitament för samverkan och profilering

Det främsta medlet för att öka incitamenten för samverkan för universitet och högskolor är att basanslagen tydligare än idag premierar kvalitet i kunskapstriangelns alla tre dimensioner. De bör också stimulera lärosätena att bli attraktiva samarbetspartner till framstående internationella universitet.

Utveckla stödfunktionerna för samverkan i alla lärosäten

Stödfunktionerna för samverkan bör utvecklas genom att universiteten får till uppgift att systematiskt följa upp och bilda kunskap om de effekter universitetens forskning och utbildning har. De bör också få till uppgift att utveckla innovationsstödjande system inom universiteten av den typ innovationskontoren utgör. Innovationskontoren bör också på ett bättre sätt integreras i de regionala innovationssystemen.

UTVECKLA DEN OFFENTLIGA UPPHANDLINGEN FÖR ATT STIMULERA INNOVATION

För att stimulera innovation bör behov, snarare än i förväg definierade lösningar, i större utsträckning än idag vara utgångspunkt för utvecklingsprojekt inom den offentliga sektorn. Ett verktyg för detta är innovationsvänlig upphandling. För att utveckla en sådan menar vi att det behövs åtgärder inom fyra områden:

Fokus på upphandling som strategiskt verktyg

Upphandlande myndigheter bör betrakta upphandlingsfunktionen som ett strategiskt verktyg och inrätta strategiska befattningar för att kunna överblicka myndigheters samlade upphandlingsinsatser. De bör också ta fram tydliga strategier och policier för upphandlingsarbetet.

Kompetensutveckla beslutsfattare, upphandlare och leverantörer

Kompetensen kring upphandling hos både ansvariga politiker och tjänstemannaledningen behöver höjas. Upphandlande funktioner behöver ett tydligare politiskt stöd för att utveckla upphandlingsområdet.

Riktade insatser för att höja kompetensen hos politiker och ledande tjänstemän bör genomföras. Vidare bör en förstärkt kompetenssatsning göras för upphandlare. Samverkan kan med fördel ske tillsammans med Sveriges Offentliga Inköpare (SOI). Upphandlingsstödjande åtgärder, inklusive information och vägledning, bör även riktas till leverantörer och företag som vill göra affärer med offentliga myndigheter.

Regeringen har föreslagit att Konkurrensverket ska få en central roll för upphandlingsstödet. Ett sätt att öka förståelsen kring innovationsupphandling är att sammanställa och sprida kunskap kring och erfarenheter av innovationsvänlig upphandling. Det norska Näringslivets Hovedorganisation är i detta sammanhang ett mycket gott och inspirerande exempel.

Skapa arenor för ökad dialog och innovation

Innovationsvänlig upphandling fokuserar på verksamhetens behov snarare än tekniska krav. När funktionen sätts i första rummet ökar behoven av en dialog mellan upphandlare och leverantör. Det finns idag en generell försiktighet vad gäller dialogen med näringslivet. Vi är övertygade om att dialogen är central för att nå målsättningen om den goda affären. Det norska Leverantörsutvecklingsprogrammet är ett mycket inspirerande exempel på hur samspillet mellan upphandlare och leverantörer kan utvecklas. En motsvarande satsning bör genomföras i Sverige.

Offentlig verksamhet bör göras mer öppen för nya lösningar och användning av innovativa tjänster, metoder och tekniker. Utveckling av test- och demonstrationsmiljöer där myndigheter, kunder och företag utvecklar nya lösningar bör stimuleras. Test- och demonstrationsmiljöer erbjuder företag unika utvecklingsmöjligheter och viktiga referensobjekt.

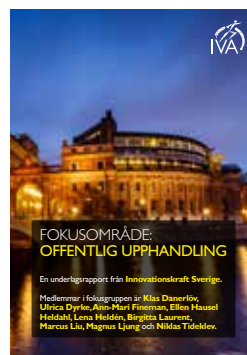
Vi menar också att satsningen på innovationspartnerskap i vår lagstiftning är önskvärd. Vi välkomnar förslagen som möjliggör en ökad dialog och föreslår att de utökade förhandlingsmöjligheterna genomförs i LOU och att förutsättningarna för innovationspartnerskap införlivas på ett lämpligt sätt i svensk lagstiftning.

Tydliggör regelverket för upphandling

Ett tydligare regelverk behövs för att minska osäkerheten i dess tillämpning. Detta är särskilt viktigt om vi vill stimulera förnyelse och innovation med hjälp av offentlig upphandling. För att komma tillrätta med dessa problem krävs betydande insatser som Upphandlingsutredningen uppmärksammat.

Ett viktigt steg är en specialisering av domstolsorganisationen för att säkerställa snabba avgöranden med hög sakkunskap både i fråga om affärsförhållanden och EU-rätt.

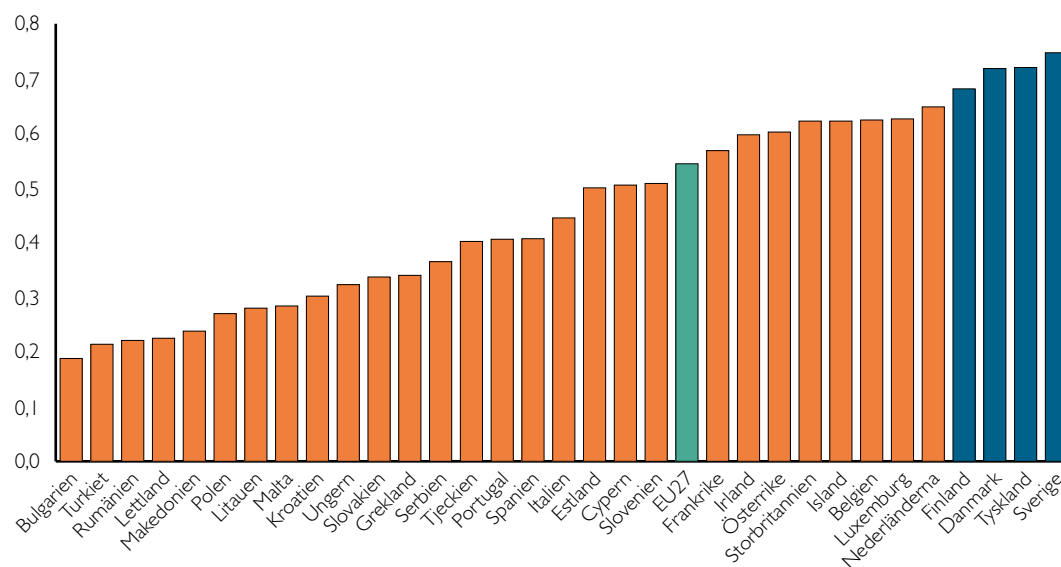
Underlagsrapporter Innovationskraft Sverige

Politik för ökad innovationskraft – förslagen och åtgärder

Innovationskraften hos EUs medlemsstater 2012

Indexet bygger på sammanvägningen av 25 indikatorer.

Källa: Innovation Union Scoreboard 2013

SVERIGES INNOVATIONSKRAFT I ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

Den mest ambitiösa jämförelsen mellan EUs medlemsländer har gjorts av European Innovation Scoreboard. Här sammanfattas styrkor och svagheter i ett index som bygger på 25 indikatorer. För varje sådan är maxvärdet 1. Indexet för Sverige är 0,75.

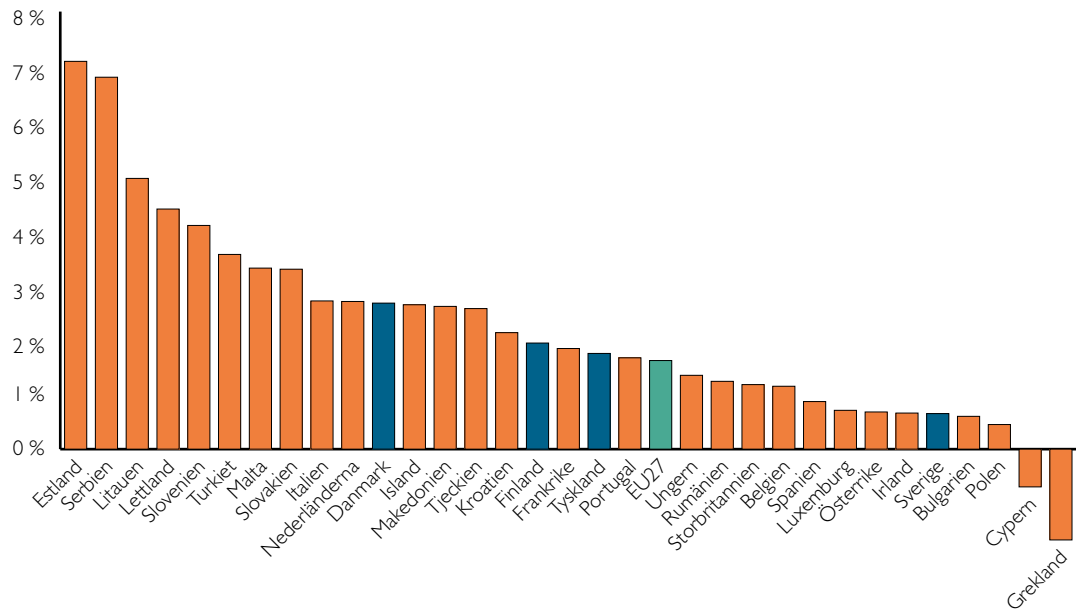
Sverige toppar listan och bildar tillsammans med Danmark, Finland och Tyskland gruppen Innovation Leaders. Men vidgas det europeiska perspektivet ligger Schweiz före. Ser vi utanför Europa har vi ett lägre innovationsindex är både Sydkorea och USA. Skillnaden är dock inte större

än att man med fog kan påstå att Sverige spelar i samma division som dessa länder.

Sveriges framskjutna placering gäller 2012. Men ses utvecklingen över tid blir bilden en annan (se diagram sidan 20). Under de senaste fem åren har nivån på Sveriges index varit i det närmaste detsamma. Vår ledande ställning beror alltså på att vi tidigare tagit oss upp till tätpositionen. Samtidigt knappar Tyskland, Finland och Danmark in med ökning av indexet på mellan två och tre procent per år.

Vilka är då Sveriges relativa styrkor och svag-

Innovationskraftens tillväxt 2008–2012

Källa: Innovation Union Scoreboard 2013

heter jämfört med EUS medlemsländer? Styrkorna ligger i en kompetent och välutbildad arbetskraft och antalet varumärken registrerade i Europa. Exporten av kunskapsintensiva tjänster utgör en styrka liksom andelen små och medelstora företag med en stark intern innovationsverksamhet.

Svagheter är för små investeringar i innovativa företag samt det ekonomiska resultatet av satsningarna på innovation. Platsen är också mindre framskjuten för områdena innovationer som bygger på nätverk och samarbete mellan företag och entreprenörer (European Commission 2013).

DET SVENSKA FÖRETAGSKLIMATET I ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

I redovisningen av våra förslag och slutsatser (se sidorna 13–18) underströk vi vikten av ett gott företagsklimat. Ett sådant behöver ständigt vårdas och utvecklas. Men en konstruktiv diskussion förutsätter en balanserad bild av nuläget. En utgångspunkt för en sådan diskussion är de index som mäter företagsklimatet. I Ekonomisk Debatt gör nationalekonomerna Björn Falkenhall och Dan Johansson en sådan jämförelse (Falkenhall m.fl. 2013).

Författarna går igenom ett antal olika index.

Ett av dessa är indexet över entreprenörskapets förutsättningar som utvecklats av Nordiska Ministerrådet. Det är uppbyggt kring sex huvudområden: regleringar, marknadsförhållanden, tillgång till finansiering, skapande och spridning av kunskap, entreprenöriella förmågor samt entreprenörskapskultur.

Författarna konstaterar att indexet till en del ska ses som en sammanvägning och sammanfattning av andra index. Bilden bekräftar den som ges i andra undersökningar:

- Sverige avviker negativt från andra länder genom en strikt arbetsmarknadslagstiftning och höga skatter.
- Sverige rankas också lågt vad gäller entreprenöriella förmågor och entreprenörskapskultur.

Samtidigt konstaterar författarna att internationella jämförelser visar att förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag är goda i Sverige – bland de bästa i världen:

- Sverige är en demokrati och en stabil rättsstat med låg grad av korruption.
- En rad omfattande och viktiga strukturreformer har genomförts de senaste decennierna, vilka kraftigt har förbättrat förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag. Reformerna lyfts fram som en viktig förklaring till att Sveriges ekonomi har utvecklats väl i ett internationellt perspektiv (Braunerhjelm m fl 2012).
- Finans- och kapitalmarknaderna, liksom nätverkssektorerna (exempelvis telekom och post) har avreglerats, inflationsmål och självständig riksbank har införts.
- Centrala marknader, såsom skola, vård och omsorg, har öppnats upp för privata entreprenörer.

Den nationella innovationsstrategins sex områden

- *Innovativa människor* (bland annat grundutbildning, kompetensutveckling, attityder och förutsättningar för entreprenörskap)
- *Forskning och högre utbildning* (här ingår också institutens roll)
- *Ramvillkor och infrastruktur* (bland annat regleringar; skatter; immaterialrätt samt fysisk och digital kommunikation)
- *Innovativa företag och organisationer* (bland annat företagens konkurrenskraft och innovationsförmåga)
- *Innovativa offentliga verksamheter* (bland annat offentlig förvaltning, välfärdstjänster; upphandling)
- *Innovativa regioner och miljöer*

Underlag för sammanställningen av förslag i den innovationspolitiska debatten

Vår sammanställning bygger i första hand på förslagen från vårt eget projekt *Innovationskraft Sverige* samt *Innovationsplan Sverige*, *Ramverk för innovationspolitiken* och Stefan Fölsters *Reformmanifest för pragmatiker* och OECDs rapport om det svenska innovationssystemet som presenterades 2012.

INNOVATIONSPOLITIKEN – FÖRSLAGEN OCH DEN FÖRDA POLITIKEN

Var står svensk innovationspolitik hösten 2013? I detta avsnitt ger vi ett översiktligt svar på frågorna.

Almi, Energimyndigheten, RISE, Tillväxtverket och VINNOVA har regeringens uppdrag att genomföra den nationella innovationsstrategin. I *Uppföljning av den nationella innovationsstrategin* (VINNOVA 2013) redovisar VINNOVA sitt uppdrag att koordinera insatserna.

Tillväxtanalys *Innovationsklimatet i Sverige* (Tillväxtanalys 2013) innehåller förslag till indikatorer på det svenska innovationsklimatet. Utifrån dessa presenteras utvecklingsområden (bland annat fallande resultat i det svenska utbildningssystemet, försämrade forskningskvalitet i en internationell jämförelse) och starka

områden som bör vidareutvecklas (bland annat det faktum att svenska företag ger stort utrymme för intraprenörer och har en god innovationshöjd i sina nya varor och tjänster).

Vår ambition är att teckna en bild av nuläget hösten 2013. Utan ambitioner på fullständighet har vi sammanfattat våra egna och andras förslag inom de sex områden som anges i den nationella innovationsstrategin (det sjätte området, innovativa miljöer och regioner, tar vi upp på sidorna 24 och framåt). För att exemplifiera vad regeringen gör inom området presenteras ett urval av åtgärder.

INNOVATIVA MÄNNISKOR

Områden

I denna kategori ryms frågor kring grundutbildning, kompetensutveckling och hur attraktivt det är att arbeta inom svenskt näringsliv och offentlig sektor. Frågor om attityder och förutsättningar för att individer ska överväga att bli entreprenörer ingår också i denna kategori.

Delmål i nationella innovationsstrategin

- Tillräcklig kunskap, kompetens och färdigheter hos individer för att bidra till innovation
- Att individerna vågar och på ett aktivt sätt vill bidra till innovation
- Sveriges arbetsliv har internationell attraktionskraft samt präglas av mångfald och rörlighet

Förslag i den innovationspolitiska debatten

Braunerhielm, Eklund och Henrekson tar upp den bristande kvaliteten i grundskolan som ett hot mot Sveriges framtida kompetensförsörjning (Braunerhielm m fl 2012). De föreslår kvantitativa mål på grundskolenivå för elevens ranking och prestation enligt PISA-systemet. OECD är inne på samma linje och understryker att utvecklingen inom grund- och gymnasieskolan bör följas noga (OECD 2013).

Frågan om kompetenskonton vilket innebär att individer genom sparande kan ta ökat ansvar för sin kompetensförsörjning och livslångt lärande har förekommit i debatten under en lång tid. IVAs Innovation för tillväxt tog upp förslaget i Innovationsplan Sverige (IVA 2011).

Förslag för att effektivisera arbetsmarknadens funktionssätt för individer och företag har lagts fram. Innovation för tillväxt föreslog ett mer förutsägbart och rättssäkert nationellt system för validering av yrkeskompetens (IVA 2011). OECD understryker vikten av att uppmärksamma matchningsproblematiken för kvalificerade yrkesgrupper; inte minst sådana med utländsk bakgrund (OECD 2013).

Regeringens politik och åtgärder

Regeringen har stärkt uppföljningen av resultat och måluppfyllelse i grund- och gymnasieskolan. En rad åtgärder har genomförts för att öka kvalitet och kunskap. Exempel på sådana är mål och nationella prov i årskurs 3 och de kursplaner som kompletterats med kunskapskrav i Läroplanen för grundskolan 2011.

Åtgärder har också genomförts för att stärka lärares kompetens och stärka det pedagogiska ledarskapet (ett exempel är systemet med förstelärare).

Statskontoret har fått i uppdrag att utreda hur ett nationellt system för validering av yrkeskompetens kan utformas.

FORSKNING OCH HÖGRE UTBILDNING

Områden

I denna kategori ryms forskningspolitik, frågor kring den högre utbildningen samt institutens roll.

Delmål i nationella innovationsstrategin

- Utbildning och forskning av världsklass som bidrar till innovation
- Forskningsinstitut i världsklass
- Starka forskningsnoder som är väl positionerade i globala kunskapsnätverk

Förslag i den innovationspolitiska debatten

Innovationskraft Sverige föreslår förändringar inom tre områden (sidan 17). Vi föreslår en ökad autonomi för universitet och högskolor så att dessa på sikt kan agera friare både nationellt och internationellt. Vi menar också att incitamenten för samverkan och profilering måste bli kraftfullare. Lärosätenas stödfunktioner för samverkan bör också utvecklas.

Braunerhielm, Eklund och Henrekson föreslår att industri-forskningsinstitutens roll som brygga mellan näringsliv och akademi bör stärkas (Braunerhielm m fl 2012).

OECD menar att internationaliseringen bör få större genomslag i de svenska universitetens och högskolornas vardag. Universiteten bör i högre utsträckning aktivt utnyttjas som en dörröppnare in i det svenska samhället för både forskare och studenter (OECD 2013). Innovation för tillväxt underströk behovet av fler stipendier för att attrahera utländska studenter till svenska universitet och högskolor; inte minst med motivet att dessa kan verka i Sverige efter sin examen (IVA 2011).

Regeringens politik och åtgärder

Forsknings- och innovationspropositionen från 2012 föreslår en successiv ökning av resurserna till området med 4 miljarder kronor per år 2013-2016, utöver den nivåhöjning om 5 miljarder kronor per år som genomfördes under 2009-2012.

Regeringen har lagt förslag till ny lagstiftning som ska ge universitet och högskolor ökad autonomi. Förslaget innebär bland annat att dessa ska kunna omvandlas till stiftelser.

För att nå ökad samverkan föreslås i Forsknings- och innovationspropositionen (Fol-propositionen) en förändrad modell för anslagsfördelning. Detta innebär att samverkan, relevans och nyttiggörande av forskningsresultat får ökad betydelse. I Fol-propositionen understryks också vikten av strategiska forsknings- och innovationsområden för att möta de stora samhällsutmaningarna.

För att utveckla nyttiggörandet utökas antalet innovationskontor vilket innebär att de idag finns vid tolv lärosäten. Deras funktion är att vara ett stöd för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap. Andra åtgärder för att öka nyttiggörandet och samverkan med näringslivet är en satsning på att tillgängliggöra test- och demonstrationsanläggningar samt ökat anslag till RISE AB. Därmed kan RISE-instituten i än högre grad stödja små och medelstora företag i deras innovationsarbete.

Omfattningen och betydelsen av EUs forsknings- och innovationsprogram ökar och regeringen avsätter därför ytterligare 200 miljoner kronor för finansiering av strategiskt svenskt deltagande i partnerskapsprogram. Dessutom inrättas en nationell EU-samarordningsfunktion vid VINNOVA.

RAMVILLKOR OCH INFRASTRUKTUR

Områden

I denna kategori ryms frågor om regleringar, skatter, immaterialrätt samt fysisk och digital kommunikation.

Delmål i nationella innovationsstrategin

- Regleringar, marknadsvillkor och normer som främjar innovation
- Väl fungerande tillgång till kompetent kapital som främjar innovations- och tillväxtförmåga
- Hållbar fysisk och digital kommunikation

Förslag i den innovationspolitiska debatten

Skattefrågan har dominerat den innovationspolitiska debatten inom denna kategori. På sidan 16 presenterades Innovationskraft Sveriges förslag för att förbättra entreprenörsskatterna inom tre områden. Vi föreslår att exit ska beskattas efter kapitalskattesatsen, reglerna för beskattning av optioner utvecklas så att de gynnar nystartade företag samt att eget kapital ska beskattas på samma sätt som lånat.

Innovation för tillväxt föreslog ett speciellt riskkapitalavdrag, ett riskkapitalkonto som ger möjlighet att skjuta upp beskattning av kapitalvinst och en speciell avdragsrätt för personer som satsar kapital i ett innovationsföretag (IVA 2011). OECD föreslår att skatterna utformas så att det stärker FoU i företag som ännu inte är lönsamma (OECD 2013). Braunerhielm, Eklund och Henrekson understryker vikten av att progressiviteten i inkomstskatterna minskar (Braunerhielm m fl 2012). Innovation för tillväxt föreslog också förenklingar av expertskatten (IVA 2011).

Innovation för tillväxt förde också fram det omdebatterade förslaget om en ny typ av venture cap-fonder som leds av en privat operativ ledning och som finansieras till hälften av privat och till hälften av statligt kapital. Fonderna skulle i första hand vara inriktade på företag med kapitalbehov på 3–50 miljoner kronor. Ett motsvarande system skulle också kopplas till de regionala inkubatorerna (IVA 2011).

Innovation för tillväxt underströk också vikten av att säkerställa ett system för att skydda immateriella rättigheter (IVA 2011).

Regeringens politik och åtgärder

Regeringen har genomfört omfattande förändringar av skattesystemet. De största kvantitativa förändringarna ligger i sänkt bolagsskatt och jobbskatteavdragen. En utredning om personaloptioner är aviserad.

I december införts ett riskkapitalavdrag för fysiska personer. I budgetpropositionen för 2014 föreslås ett avdrag för FoU i form av sänkta arbetsgivaravgifter.

Förenklingar av expertskatten har genomförts.

I budgetpropositionen för 2014 föreslås inrättandet av en ny fond med syftet att investera i nya och befintliga privata riskkapitalfonder. Fonden inrättas för att stärka utbudet av privat riskkapital för bolag i tidiga skeden och för att främja förekomsten av privata riskkapitalförvaltare.

Under 2012–13 har VINNOVA och Patent och Registeringsverket (PRV) regeringens uppdrag att genomföra insatser som stärker små och medelstora företags förmåga att affärsstrategiskt hantera immateriella tillgångar.

INNOVATIVA FÖRETAG OCH ORGANISATIONER

Områden

I denna kategori ryms förslag och frågeställningar gällande företagets konkurrenskraft, innovationsförmåga och social innovation. Frågor som påverkar företagsklimatet och förutsättningarna för företagande finns under kategorin Ramvillkor och infrastruktur.

Delmål i nationella innovationsstrategin

- Företag i Sverige växer genom att erbjuda innovativa lösningar på globala marknader
- Befintliga och nya företag arbetar systematiskt med att stärka sin innovationsförmåga
- Använda potentialen i social innovation och samhälls-treprenörskap för att bidra till att möta samhällsutmaningar

Förslag i den innovationspolitiska debatten

Innovation för tillväxt föreslog särskilda innovationscheckar riktade till små och medelstora företag (SMF) för att lyfta innovationsinsatserna i det egna företaget. Med hjälp av innovationscoacher föreslås checkerna användas för kontakter med exempelvis högskolor och forskningsinstitut (IVA 2011).

Innovation för tillväxt föreslog också åtgärder för att stärka medvetenheten om betydelsen av design (IVA 2011).

Regeringens politik och åtgärder

Under 2012–14 driver VINNOVA ett program med innovationscheckar för företag. Dessa ska användas för att stärka innovationsförmågan genom att köpa tjänster av exempelvis universitet och högskolor; institut eller andra offentliga eller privata kunskapsleverantörer. I satsningen kopplas innovationschecken till en innovationscoach som kan hjälpa företaget med utvärdering av idéer, projektledning och kontakter med externa leverantörer av kunskap.

Stiftelsen Svensk Industridesign, SVID, arbetar långsiktigt med att höja insikten om betydelsen av design inom bland annat vård och hälsa samt destinationsutveckling. Socialdepartementet, VINNOVA, Vårdanalys, Forte och SVID har också bildat Rådet för tjänsteinnovation och design.

Regeringen stödjer utvecklingen av Mötesplats Social Innovation vid Malmö Högskola som nationellt kunskapscentrum för samhälls-treprenörskap och social innovation.

INNOVATIVA OFFENTLIGA VERKSAMHETER

Områden

I denna kategori ryms innovation inom offentlig förvaltning, välfärdstjänster och områden som innovationsvänlig upphandling.

Delmål i nationella innovationsstrategin

- Offentliga verksamheter arbetar systematiskt med innovation för att öka effektivitet och kvalitet
- Offentliga verksamheter bidrar till att utveckla innovativa lösningar för att möta samhällsutmaningar
- Effektiva innovationsstödjande verksamheter med kundnytta i fokus

Förslag i den innovationspolitiska debatten

Innovationskraft Sverige föreslår åtgärder för att stimulera innovationsvänlig upphandling (där ren innovationsupphandling utgör en del). På sidorna 17–18 presenteras förslaget vilket innebär ökat fokus på upphandling som strategiskt verktyg, ökad kompetensutveckling för beslutsfattare, upphandlare och leverantörer samt skapandet av nya arenor för ökad dialog och innovation där aktörer från privat och offentlig sektor kan mötas.

Innovation för tillväxt pekar också på behovet av tydliga kriterier för att främja innovation inom den statliga förvaltningen.

Innovation för tillväxt föreslår en rad åtgärder för att förbättra styrningen av statliga myndigheter. Exempel är att anslagen ska ha en flexiblere struktur anpassad till myndigheternas specifika uppdrag. Myndigheternas faktiska prestation bör genomsynas oftare för att uppskatta förbättringspotentialen i verksamheten.

Braunerhielm, Eklund och Henrekson föreslår en effektivare process för minska antalet regler och förordningar. De menar att Regelrådets oberoende ställning bör stärkas. Myndigheterna bör också med jämna mellanrum se över regler inom sitt ansvarsområde. (Braunerhielm m fl 2012). Fölster föreslår en rad åtgärder för att stoppa regelkostnadsinflationen. Exempel är att en myndighet vars nya regel innebär en ökad kostnad måste ändra andra regler så att en motsvarande kostnadsminskning uppstår (Fölster 2013).

Regeringens politik och åtgärder

Arbete pågår för att utveckla innovationsupphandling ytterligare. Förslag i budgetpropositionen för 2014 förstärker upphandlingsstödet och samlar det inom en myndighet, Konkurrensverket, VINNOVA och Kammarkollegiet har regeringens uppdrag att arbeta med information, rådgivning och, i VINNOVAs fall, nätverksbyggande och stödjande kring innovationsupphandling. Även Trafikverket och Energimyndigheten har regeringens uppdrag att arbeta med innovationsupphandling.

Innovationsrådets (rådet för innovation och kvalitet i offentlig verksamhet) betänkande ger ett antal förslag på förändringar för att öka innovation inom offentlig sektor. Beredning av förslagen pågår. Regeringen beslutade våren 2013 om programmet En statsförvaltning i förnyelse som konkretiserar regeringens förvaltningspolitiska mål och inriktning.

Det förvaltningspolitiska målet lyder sedan 2010: "En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.

VINNOVA har sedan 2012 ett strategiskt verksamhetsområde för innovation i offentlig verksamhet. VINNOVA och SKL har slutit en överenskommelse för ökad innovationskraft i offentlig verksamhet 2012–2014.

Regelrådet har permanentats, vilket ökar förutsättningarna för att rådets roll och tyngd inom beslutsprocessen stärks.

Inlägg i den innovationspolitiska debatten

Kraftsamling för ökad regional innovationskraft

Sjudande aktivitet

Det regionala innovationssverige sjuder av aktivitet. Vi har upplevt det vid de tretton möten Innovationskraft Sverige genomfört i nära samarbete med regionerna runt hela landet och när vi tagit del av regionernas innovationsstrategiska arbete.

I detta kapitel sammanfattar vi intrycken, arbetet med innovationsstrategier och presenterar goda regionala exempel.

Vi avslutar med att blicka framåt – vilka är de innovationspolitiska utmaningarna sett ur ett regionalt perspektiv? Vad krävs av aktörer på regional respektive nationell nivå för att utmaningarna ska bli till möjligheter?

Så här har vi gjort

Vi har kartlagt arbetet med regional innovationspolitik och innovationsstrategier i Sveriges samtliga 21 regioner.

Underlaget utgörs av regionernas strategier, planer och andra dokument tillsammans med de femton regionala möten projektet genomfört.

Vi har följt upp arbetet genom intervjuer med samtliga regioner under september och oktober 2013. Intervjuerna har gjorts med personer i centrala positioner i det innovationsstrategiska arbetet.

På www.innovationskraftsverige.se finns utförligare dokumentation från varje region.

INNOVATIONSSTRATEGIER OCH HANDLINGSPLANER

Innovationer står i centrum för det regionala utvecklingsarbetet. Formerna för detta varierar.

14 regioner har valt att ta fram en innovationsstrategi. Sex regioner har valt att tackla innovationsfrågorna i sin regionala utvecklingsstrategi.

Gotland tar visserligen inte upp innovation i sin utvecklingsstrategi, men gör innovationspolitiska satsningar.

Ny företeelse

Arbetet med regionala innovationsstrategier är en relativt ny företeelse (se diagrammet på sidan 27). Det har sin bakgrund i de faktorer som lett till en ökad uppmärksamheten kring innovationsfrågan i Sverige (se sidorna 11–12).

IVAS projekt Innovation för tillväxt bidrog till detta ökade intresse. Projektet utmanade regionerna att aktivt arbeta med innovationsstrategier och erbjöd en plats för erfarenhetsutbyte och inspiration.

Regionerna involverades senare i arbetet med regeringens nationella innovationsstrategi. Den färdiga strategin har ytterligare ökat tyngden och motivationen i det regionala innovationspolitiska arbetet.

Nya verktyg

Regionerna fick också nya verktyg för sitt arbete. Viktiga exempel på sådana är Reglabs innovationsindex (Reglab 2011), med ursprung i Innovation för tillväxt, funktionanalyser för att kartlägga innovationsstödsystemet samt OECD-studier av regionala innovationssystem.

14

14 regioner arbetar med innovationsstrategier.

Praktisk funktion

Utvecklingen under de närmaste åren kommer att visa vilken praktisk funktion innovationsstrategierna får.

Sju regioner har lagt fram sina innovationsstrategier. Under november och december 2013 lägger sex regioner fram sina strategier och ytterligare en gör det under 2014. Tretton har även arbetat fram konkreta handlingsplaner.

Det är dock tydligt att strategier och andra planer redan har påverkat arbetet med prioriteringar inför EUS nya strukturfondsperiod som börjar 2014. Kartläggningen visar att regionerna vill satsa mellan 15–70 procent av medlen på innovation och entreprenörskap. På sidorna 34–35 belyser vi vilka regionala styrkeområden som prioriterats och hur detta påverkar ansökningarna.

»Strategier ska styra alla beslut och prioriteringar av pengar från strukturfonder och regionala utvecklingsmedel.«

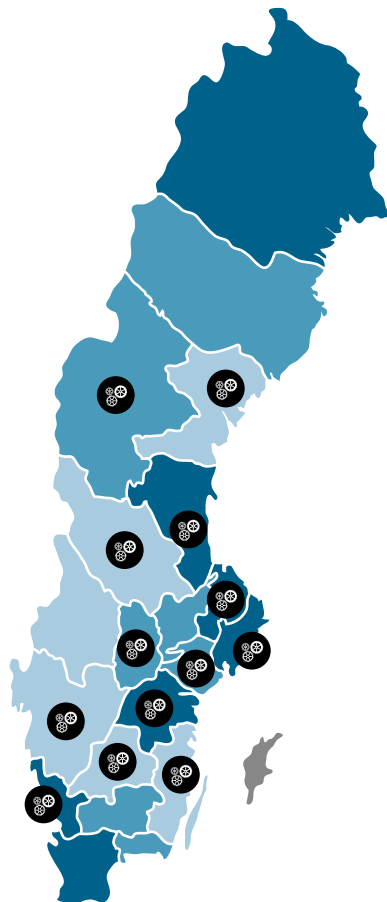
— ÅZA RYDÉN, CHEF REGIONAL UTVECKLING REGION BLEKINGE

»Vi har inte börjat arbetet med en innovationsstrategi än. Men vi satsar mycket på innovation och perspektivet har funnits med i vårt arbete med den regionala utvecklingsstrategin.«

— STEFAN LIND, SAKKUNNIG, REGIONFÖRBUNDET JÖNKÖPINGS LÄN

Innovationsstrategier och handlingsplaner i Sverige

- Lanserad IS
- IS under utveckling
- IS integrerat i RUS el RUP
- Ej IS
- Handlingsplan

Sju län har lagt fram sina innovationsstrategier.

Sex län lägger fram sina strategier i november/december 2013 och ett län under 2014.

Tretton län tar fram en handlingsplan.

Tre har valt att bara ta fram handlingsplaner och inga innovationsstrategier.

Sex län har sina innovationsstrategier integrerade i de regionala utvecklingsstrategierna.

IS = innovationsstrategi
 RUS = regional utvecklingsstrategi
 RUP = regionalt utvecklingsprogram

Arbetet med innovationsstrategier i Sverige över tid

Skåne börjar arbetet med att ta fram en innovationsstrategi	Uppsala läns innovationsstrategi lanseras	Gävleborgs innovationsstrategi lanseras	Region Skånes innovationsstrategi lanseras	Östergötland, Halland, Stockholm lanserar innovationsstrategier	Den nationella innovationsstrategin lanseras	Norrbottnens innovationsstrategi lanseras	Åtta län lanserar innovationsstrategier
2007	2010	Våren 2011	Hösten 2011	Våren 2012	Hösten 2012	Våren 2013	Hösten 2013
	IVAs projekt Innovation för tillväxt	→	Lansering av IVAs Innovationsplan Sverige	→	IVAs projekt Innovationskraft Sverige påbörjas	→	IVAs projekt Innovationskraft Sverige avslutas

UTFORMNING OCH KOMMUNIKATION

Innovationsstrategin är ett viktigt verktyg för regional kraftsamling kring tillväxt och utveckling.

I strategin sammanfattas analyser av nuläge och styrkeområden. Här anges prioriteringar för det framtida arbetet, hur arbetsprocessen ska se ut och ansvaret hos olika aktörer för genomförandet. (Se även sid 36–41, där vi samlat framgångsfaktorer för att åstadkomma ett bra strategiarbete).

Tillgänglig för många

En utmaning är att strategin lyckas nå utanför den krets för vilken innovationspolitik och strategier är en del av det dagliga arbetet.

Gävleborg, Skåne och Östergötland är exempel på regioner som gjort en populariserad ver-

»Sverige är ett nyskapande land präglad av banbrytande idéer och nya sätt att tänka och göra för att forma vår framtid i en global värld. Människor i alla delar av Sverige kan och vill bidra till att skapa värde för människor, ekonomi och miljö genom att bidra till nya eller bättre lösningar.«

— DEN NATIONELLA INNOVATIONSSTRATEGIN

sion med lättillgängligt språk och inspirerande bilder. I innovationsstrategin för Stockholms län hjälper Carin Grönbergs illustrationer läsaren att hitta den röda tråden.

Västmanland har valt att kalla sin innovationsstrategi Affärsplan Västmanland – en strategi för tillväxt, innovationskraft och näringslivsutveckling. Argumentet är att begreppet är naturligt för företag och att därmed lättare är relaterat till. Affärsplan Västmanland utformades efter den nya visuella identiteten för länet som använts i arbetet för att attrahera talanger, kapital och företag till regionen.

Webb, blogg och film

Att lägga ut strategierna på webben är en självklarhet för alla regioner. Vissa regioner, som Kalmar, har också speciella sidor och bloggar knutna till strategin. Stockholm har gjort en film som beskriver sin strategi och som ligger på YouTube.

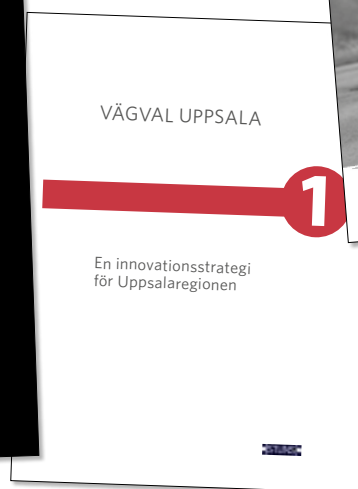
Strategierna trycks för att i första hand delas ut till politiker och aktörer i innovationssystemet.

Visioner

Val av ord och begrepp är viktiga för att avgöra hur tillgängliga och inspirerande strategidokumentet är. Nedan ger vi exempel på visioner. På de följande sidorna har vi med hjälp av ordmoln sammanfattat vilka ord och begrepp som använts mest.

NORRBOTTEN: ETT GOTT INNOVATIONSKLIMAT LÄGGER GRUNDEN FÖR FLER JOBB OCH ETT MER HÅLLBART SAMHÄLLE MED BÄTTRE LIVSKVALITET OCH MED TILLVÄXT JÄMTLAND: EN INNOVATIONSDRIVEN SAMHÄLLSUTVECKLING I VÄRLDSKLASS VÄSTERNORRLAND: ETT STOLT VÄSTERNORRLAND – MED FUNKTION OCH ATTRAKTIVITET STOCKHOLM: VÄRLDENS MEST INNOVATIONSDRIVNA EKONOMI ÅR 2025 VÄSTRA GÖTALAND: DET GODA LIVET HALLAND: DET VI VILL SE ÄR ATT I HALLAND, DEN BÄSTA LIVSPLATSEN, TRIVS INTE BARA MÄNNISKORNA UTAN ÄVEN DERAS IDÉER SKÅNE: EUROPAS MEST INNOVATIVA REGION 2020

Regionala innovationsstrategier

PRIORITERINGAR

Att identifiera prioriterade områden ingår i strategiarbetet. Vilken effekt prioriteringarna får är för tidigt att säga med tanke på att få regioner är i en implementeringsfas. En viktig indikation på deras genomslag är hur initiativ och ekonomiska satsningar under den kommande strukturfondsperioden stämmer överens med prioriteringarna i strategin.

När regionerna prioriterar aktivitetsområden hamnar flest under den nationella innovationsstrategins kategori forskning och högre utbildning. Totalt 19 områden kan kopplas till denna kategori. I diagrammet på sidan 33 sammanfattas vilka områden regionerna prioriterar.

Innovations och forskningsmiljöer

Prioriteringar inom området innovations- och forskningsmiljöer är vanligast förekommande. Detta område intar också en central plats i den nationella debatten.

I detta område ingår inkubatorer, science parks, kluster och forskningsmiljöer kopplade till det lokala universitetet eller högskolan.

Samtidigt pekar endast tre regioner ut kommersialisering av forskning som ett eget prioriterat område. Samma sak gäller tvärvetenskap/korsbefruktnings. Diskussionerna i workshoparna i projektets regionala möten pekar tydligt på att dessa frågeställningar associeras till kunskapsmiljöerna kring inkubatorer och science parks.

»Jämtland välkomnar alla etableringar som är möjliga. Vi har funderat på att specialisera oss på att bli "antispecialiserade" och skickliga på att ta emot brett.«

— ERIK NOAKSSON, STRATEG
REGIONFÖRBUNDET JÄMTLANDS LÄN

Effektivare stödsystem och infrastruktur

Det näst vanligaste prioriterade området är effektivisering av stödsystem och infrastruktur för innovation. I denna kategori finns samverkan och prioritering mellan aktörer samt ledarskap och gemensam vision/målbild.

Innovationsstödsystemet har varit ett återkommande tema i workshoparna vid projektets regionala möten. En tydlig slutsats är att insikten om behovet av effektivisering är mycket väl spridd. Men konkreta idéer om nödvändiga omprioriteringar och hur dessa praktiskt ska genomföras har varit sällsynta.

Ökad innovationskraft

Det tredje vanligaste prioriterade området är att bidra till ökad innovationskraft genom attitydförändringar som ska bidra till att fler väljer att bli innovatörer och entreprenörer. Även om förutsättningarna för entreprenörer är goda i Sverige (se sidan 20) visar Entreprenörskapsbarometern från 2012 på de stora utmaningarna. Visserligen vill varannan tillfrågad bli entreprenör och en av tre föredrar att vara egen företagare framför anställd. Men verkligheten är att bara tio procent av de yrkesverksamma i Sverige är egna företagare (Tillväxtverket 2013).

Offentlig sektor

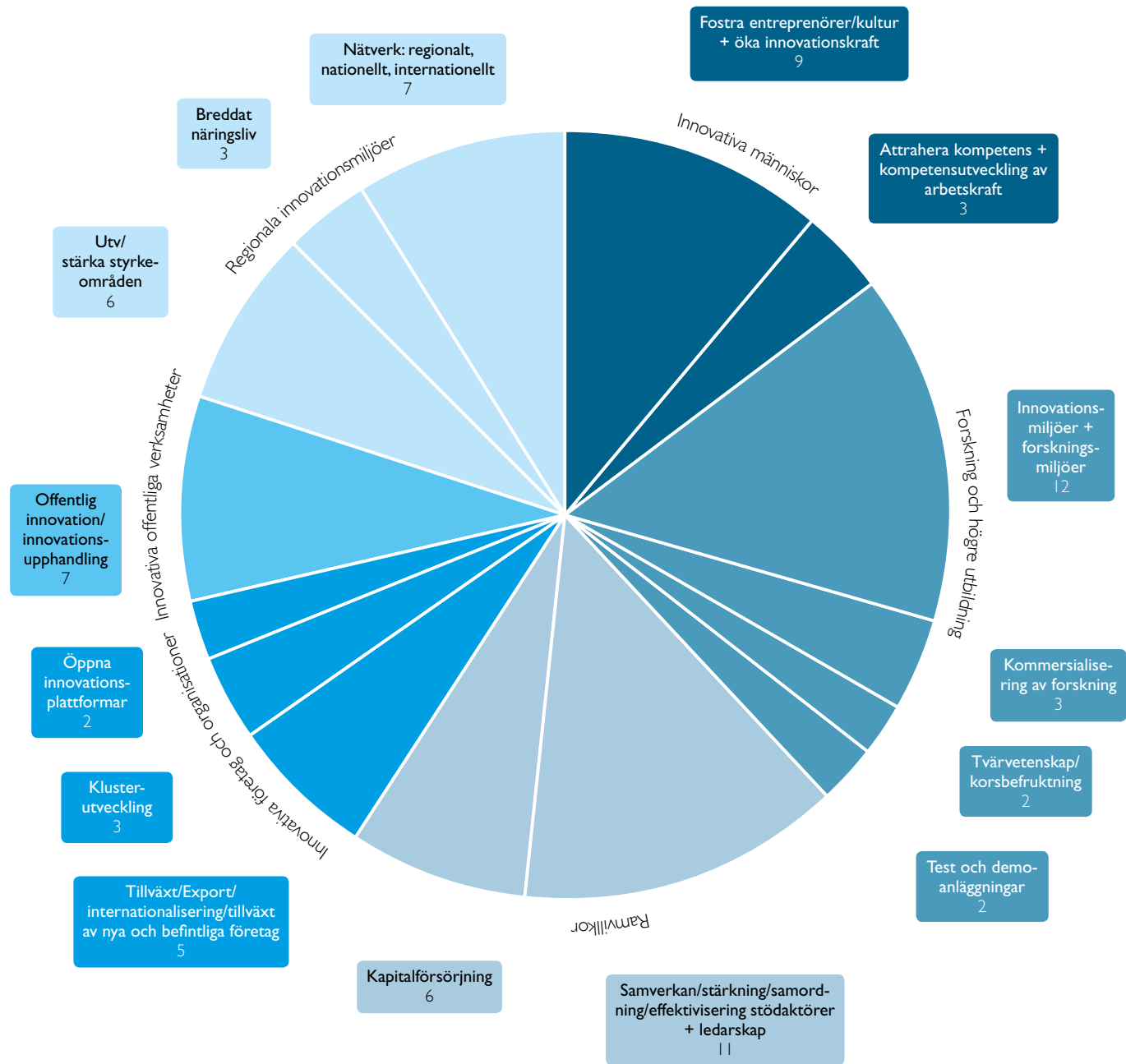
Innovation inom offentlig sektor (vilket inkluderar innovationsupphandling) kommer som nummer fyra bland de prioriterade områdena. Detta är glädjande med tanke på de stora behoven och utmaningarna välfärdssektorn står inför och att landsting och kommunerna är producenter av en stor del av dessa välfärdstjänster.

Samtidigt ger resultaten från workshoparna vid de regionala mötena med temat innovativa samhällstjänster anledning att hissa varningsflagg. Workshoparna har nästan uteslutande handlat om innovationsupphandling. Bredare frågeställningar kring innovation i offentliga verksamheter har lyst med sin frånvaro.

19

19 regioner prioriterar åtgärder inom kategorin forskning och högre utbildning.

Prioriterade områden i de regionala innovationsstrategierna och utvecklingsplanerna indelade efter den nationella innovationsstrategins sex områden

STYRKEOMRÅDEN

I sina innovationsstrategier och utvecklingsplaner har regionerna identifierat styrkeområden.

Dessa ska ses mot bakgrund av det fokus på smart specialisering som bland annat finns i EU-strategi Horizon 2020. Styrkeområdena påverkar också aktiviteterna inom de prioriterade områden vi beskrev i det förra avsnittet.

IT, energi, tillverkningsindustri och besöksnäringar i topp

Elva regioner anger verksamheter inom energi/miljö som styrkeområden. Tio anger IT/telekom/teknik och nio anger tillverkningsindustri. Dessa områden präglas alla av internationalisering med många innovativa företag spridda över landet. Att regionerna pekar ut dem som styrkeområden ligger väl i linje med en framtidsvision för Sverige där kunskapintensiva företag spelar en central roll för den ekonomiska tillväxten.

En naturlig konsekvens av att så många regioner pekar ut samma eller snarlika styrkeområden bör vara att regionerna vänder sig utåt i sitt innovationsstrategiarbete. Skåne är kanske det mest uttalade exemplet med sitt genomförda internationella perspektiv.

Det är också nödvändigt att klustersatsningar och program inom science parks sträcker sig utanför den egna regionen – samarbetsmöjligheterna följer inte regiongränserna. Exempel på ett sådant initiativ är VinnVäxt-programmet ”Smart

»Vi valde att göra en djupanalys som ligger till grund för styrkeområdena. Hade vi inte tänkt till skulle vi kanske ha valt flygteknik. Men vad består flygteknik av för styrkor och kompetenser och vad ska SAAB med innovationssystemet till?«

— JOAKIM KÄRNBORG, KOMMUNDIREKTÖR
LINKÖPINGS KOMMUN OCH TIDIGARE
REGIONDIREKTÖR ÖSTSAM

Housing” kring glas och trä som bedrivs i både Kalmar, Kronobergs och Jönköpings län och Tillväxtverkets stöd till de värmländska klustren vilket lett till många samarbeten med norska företag. VINNOVA gör just nu kartläggningar av olika branscher ner på företagsnivå. Dessa har goda förutsättningar att bli viktiga instrument för att avgöra när satsningar och samarbeten utanför den egna regionen ska initieras.

Tio regioner anger besöksnäringen som ett styrkeområde. Denna domineras av många småföretag. Men även om det kan tyckas råda konkurrens mellan olika regioner finns möjligheter till samarbeten över regiongränser även här. Tillväxtverkets satsning på att utveckla internationellt konkurrenskraftiga hållbara turistdestinationer kan ses som en del i en sådan utveckling.

Skog, medicin, infrastruktur, smarta material och kreativa näringar

Det är anmärkningsvärt att endast fem regioner nämner skog/träindustri som ett styrkeområde. Branschen har stor betydelse i långt fler regioner än så och står för 13 procent av Sveriges nettoexport. Frågan är om skogen kommit i ”innovativ skugga” och att dess utmaningar helt enkelt har svårt att konkurrera om uppmärksamheten.

Att områden som medicin/sjukvård finns med i mellangruppen är mindre förvånande med tanke på koncentrationen av medicinska företag till vissa regioner. Samma sak gäller smarta material.

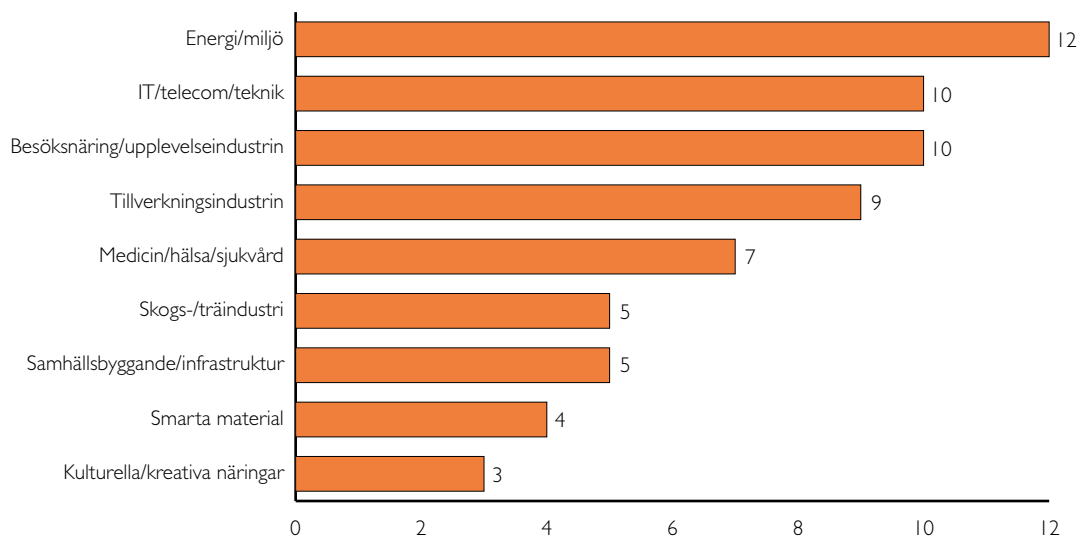
Värt att påpeka är också att endast tre regioner ser kulturella och kreativa näringar som styrkeområden. Detta står i kontrast till den uppmärksamhet dessa fått i den nationella debatten.

Unika styrkeområden speglar regionens förutsättningar

Vid sidan av dessa styrkeområden finns en rad sådana som speglar regionens specifika förutsättningar. Exempel är matförädling (Gotland), sprängämnen (Örebro), sjöfart och maritima näringar (Västra Götaland), test och övningsverksamhet (Västerbotten och Norrbotten) samt sport och friluftsliv (Jämtland).

Regionala styrkeområden

Styrkeområden inom respektive kategori – antal län

Region	Styrkeområden som inte ingår i någon kategori	Intressanta områden som ingår i en kategori
Norrbottnen och Västerbotten	Test/övningsverksamhet	Digitala tjänstenärings
Västernorrland	Bank och försäkring, kris och räddning	Materialteknik
Jämtland		Sport och friluftsliv
Uppsala	Innovation och affärer	
Värmland	Handel, livsmedel	
Västmanland		Automation, Järnvägsteknologi
Stockholm	Kunskapsintensiv tjänstesektor, finans	
Örebro	Nutrition, sprängämnen, logistik	Robotik
Västra Götaland	Marin miljö och marina sektorer	Hållbara transporter och grön kemi
Östergötland	Effektiva tjänste- och varuflöden (lean)	Simulering och visualisering
Jönköping		Polymerindustri, plåtindustri
Jönköping, Kronoberg och Kalmar		Smart boende med bas i trä och glas
Kronoberg		Tunga fordon
Gotland	Matförädling	
Halland	Bioekonomi	
Blekinge	Maritim säkerhet	Maskinkommunikation, vattenskärning, vindkraft
Skåne		Personlig hälsa

Arbetsprocessen

START

**1.
Starkt
ledarskap**

**2.
Politiskt
engagemang**

**6.
Tydlig
process**

**7.
Gemensamt
ägande**

**8.
Bred regional
förankring**

**11.
Medveten
kommunikation**

**12.
Inspirerande
utformning**

**10.
Utifrån-
perspektiv**

**13.
Handlings-
planer och tyd-
ligt ansvar**

3.
Nationellt
stöd ger
legitimitet

5.
Budget
för strategi-
arbetet

4.
Gemensam
vision och mål

9.
Fokus på
"kunderna"

MÅL
(Lansering)

14.
Budget för
prioriterade
aktiviteter

15.
Tydlig imple-
mentering

16.
Utvärdering
och revidering

I figuren sammanfattas de framgångsfaktorer i arbetsprocessen som vi identifierat. Vi har valt att skildra det som en sekvens, men i verkligheten sker de olika delarna av processen parallellt. Ett strategiarbete innebär att man på ett eller annat sätt förhåller sig till dem. På sidorna 38–41 beskriver vi de olika stegen och exemplifierar arbetssätt och erfarenheter från olika regioner.

FRAMGÅNGSFAKTORERNA

1.

Starkt ledarskap

Ett starkt regionalt ledarskap är en förutsättning för att arbeta fram och implementera en innovationsstrategi. Regionförbunden har i de flesta län ansvaret för de regionala utvecklingsfrågorna. I några fall har länsstyrelsen denna roll. Ofta utövar regionförbundets ordförande, regiondirektören och landshövdingen ett kraftfullt ledarskap för att motivera och mobilisera olika aktörer:

"Jag samlar regelbundet beslutsfattare från företag och offentlig sektor på Residenset för att diskutera länets framtidsutmaningar. Alla förväntas delta och bidra till att processen förs framåt. Att vara passiv är inget alternativ – redovisning sker vid nästa möte." *Kristina Alsér*, landshövding Kronobergs län.

2.

Politiskt engagemang

Att innovation finns högt på den regionala politiska agendan är viktigt för att skapa nödvändig legitimitet och mobilisera tillräckliga resurser. Ett exempel är regionstyrelsens ordförande i Region Skåne, *Pia Kinhult* (M), som är en mycket aktiv företrädare för innovationsstrategin inte minst i sin roll som ordförande i regionens forsknings- och innovationsråd.

"Vi har en stark politisk förankring och de högsta politikerna är med på mötena. De har avsatt medel och resurser till arbetet, och innovationsstrategin genomsyrar Region Skånes strategidokument." *Bodil Rosvall Jönsson*, näringslivschef Region Skåne, vd Business Region Skåne.

3.

Nationellt stöd ger legitimitet

Nationella initiativ har fungerat som inspiration och stöd samt skapat legitimitet till det regionala arbetet. Den regionala dialogen i samband med den nationella innovationsstrategin och initiativ som Innovationskraft Sverige är exempel på detta.

"I och med IVAs arbete och den nationella innovationsstrategin insåg vi att behövde en regional strategi. Inte minst för att vara förberedda och ha gemensamma prioriteringar inför ansökningsperioden till strukturprogrammen." *Joakim Kärnberg*, kommundirektör Linköping, tidigare regiondirektör Östsm.

4.

Gemensam vision och mål

Visionerna och målen fyller en viktig roll både som inspiration och sammanhållande länk i strategiarbetet. På sidan 28 redovisar vi ett antal sådana. Så här lyder visionen i Norrbottens innovationsstrategi:

"Ett gott innovationsklimat lägger grunden för fler jobb och ett mer hållbart samhälle med bättre livskvalitet och med tillväxt. Norrbotten präglas av banbrytande idéer och nya sätt att tänka och göra för att forma framtiden i en global värld."

5.

Budget för strategiarbetet

Alla regioner sätter av resurser till strategiarbetet i form av arbetstid. Flera har också öronmärkt särskilda medel för olika aktiviteter. Genomsnittsbeloppet är 1,3 miljoner kronor och den största budgeten vi känner till var på 4,5 miljoner kronor. Samtidigt är det viktigt att understryka att flera regioner bedriver ett utmärkt arbete utan andra särskilt avsatta resurser än de för personalen.

6.

Tydlig process

En framgångsrik innovationsstrategi kräver en process som involverar många. De olika stegen bör vara tydliga. Samma sak gäller förväntningarna på olika aktörers engagemang. Det krävs att samlingar och möten genomförs på ett genomtänkt och inspirerande sätt. Resultat och uppföljningar måste nå alla.

Örebro tog fram sin innovationshandlingsplan under ett tvådagarsmöte. "Sedan förankras innehållet på hemmaplan för att få ett "ok". Det är av avgörande att alla är aktiva i genomförandet. Vi arbetar ju med handlingsplan och inget dokument för bokhyllan." *Sven-Erik Sahlén*, målområdesansvarig Entreprenörskap och företagande, Region Örebro.

"Vi tog fram en processbild som illustrerade en tidslinje för de tre spår (enskilda möten, 5 möten med utvecklingsgruppen, tre öppna seminarium) som vi drev parallellt. Syftet var att skapa en helhetsbild som gav tydlighet till alla inblandade. Dessutom anlät vi en extern processledare som ledde utvecklingsgruppen möten för att på bästa sätt tillvarata allas kunskap och idéer." *Astrid Trautsch*, strateg, Regionförbundet Sörmland.

7.

Gemensamt ägande

Arbetsgrupperna i Kalmar län är ett bra exempel på hur gemensamt ägande skapas. I september 2013 var det avstamp för de tre arbetsgrupper som ska behandla innovationssystemet, offentlig innovation och kunskapsmiljöer. Varje grupp har en processledare som väljer in 8–12 personer bestående av representanter från stödaktörerna, akademin och näringslivet. De har fått tydliga direktiv vad de ska leverera och vilken som är målgruppen för den handlingsplan som de ska presentera ett utkast på i slutet av november. *Helena Nilsson*, områdesansvarig för näringsliv och tillväxt på Regionförbundet i Kalmar län beskriver hur de tänkt:

"Vi vill att innovationsfrågan ska vara ett gemensamt ägande och därför har vi mobiliserat oss i arbetsgrupper. Vi tror att det kommer att ge mer kraft än att Regionförbundet ska driva frågan själva och ta in en konsult att utveckla en handlingsplan som sen alla ska följa."

8.

Bred regional förankring

I Jämtlands län skickade Regionförbundet ut en webbenkät till företagare, tjänstemän, politiker och privatpersoner. I Gävleborg hade Magnus Ernström som är ansvarig för den regionala innovationsstrategin inom Regionförbundet, 130 enskilda möten med aktörer: Norrbotten engagerade organisationer som normalt inte deltar i den regionala dialogen: Röda Korset, Norrbottensteatern och Arkitektur- och designcentrum.

"Organisationerna som normalt inte deltar i den regionala dialogen bidrog med helt nya infallsvinklar till strategin som till exempel sociala innovationer och vikten av god produktdesign." *Per-Erik Andersson*, ansvarig för det regionala innovationsarbetet, Länsstyrelsen i Norrbottens län.

"Vi har engagerat över hundra personer från företag, kommuner och stödorganisationer som i dialogmöten fått ge inspel till den regionala utvecklingsstrategin. Återkopplingen har varit att deltagarna tycker att det är roligt och att vi tar deras åsikter på allvar." *Anders Almberg*, näringslivsstrateg, Region Västerbotten.

9.	<p>Fokus på "kunderna" – näringsliv och offentlig sektor</p> <p>Strategiernas syfte är att bidra till ett effektivt innovationssystem för verksamheter inom både privat näringsliv och offentlig sektor. Det är därför avgörande att få med dessa aktörers perspektiv. Många regioner löser detta genom att involvera Företagarna, Handelskammare, klusterledare och branschorganisationer. Flera län vill hitta former för en dialog direkt med företagen, men tycker att det är svårt och tidskrävande.</p>
10.	<p>Utifrånperspektiv</p> <p>Skåne har arbetet med oberoende peer reviews. Det innebär att en grupp forskare utvärderar strategiarbetet, på samma sätt som är vanligt när akademiska verksamheter granskas. VINNOVA finansierade gruppens arbete där internationella specialister på regionalt innovationsarbete ingår. Deras slutsatser bygger på analyser av strategierna och intervjuer med stödaktörer:</p> <p>"En viktig feedback vi fick med oss från den gruppen var "ni har glömt företagen", att vi behövde stärka kopplingarna till de befintliga företagen, sätta entreprenören i centrum och engagera näringslivet i dialogen" <i>Carin Daal</i>, enhetschef för entreprenörskap Region Skåne.</p>
11.	<p>Medveten kommunikation</p> <p>Vi har på sidorna 28–31 berört vikten av att kommunicera så att strategin når och inspirerar så många som möjligt. Formulering av visioner och titel på planerna utgör tydliga budskap. Ett exempel på det senare är Västmanland som valt att kalla strategin för en affärsplan för att komma närmare företagens vardagspråk. Regionernas medvetna kommunikation syns också i valet av kanaler; den tryckta strategin, webb, blogg, filmer på YouTube och i kommunikativa seminarium.</p>
12.	<p>Inspirerande utformning</p> <p>På sidorna 28–31 redovisade vi hur regionerna utnyttjat möjligheterna att formge strategierna för att göra dem mer tillgängliga. Inspirerande exempel är Stockholms lekfulla illustrationer, Östergötlands eleganta formspråk, Gävleborgs tydliga pedagogik och Örebros handfasta handlingsinriktade checklistor:</p> <p>"I Stockholm anlidade vi illustratören Carin Grönberg för att dokumentera möten och utforma strategidokumentet och sedan presenterade vi det även i en film. Detta sticker ut lite och har blivit vårt eget grepp. Utformningen av dokument och film är nästan lite innovation i sig." <i>Karina Uddén</i>, enhetschef näringslivsutveckling, Länsstyrelsen i Stockholm.</p>
13.	<p>Handlingsplaner och tydligt ansvar</p> <p>Det är naturligt, men inte självklart, att en strategi ska innehålla en handfast handlingsplan. I arbetet med den regionala utvecklingsstrategin tog Örebro fram 44 konkreta aktiviteter med ansvariga och en deadline.</p> <p>"80 till 90 procent av alla planerade aktiviteter slutförs innan deadline. Har de inte genomförts beror det ofta på att man stött på problem som varit svåra att förutse." <i>Sven-Erik Sahlén</i>, målområdesansvarig Entreprenörskap och företagande, Region Örebro.</p> <p>Region Skåne driver en annan linje. Istället för centralt bestämda handlingsplaner utvecklas samverkansmiljöer. Nyckelaktörerna beslutar tillsammans om vad som ska prioriteras och göras utifrån varje aktörs förutsättningar.</p> <p>"Handlingsplaner tenderar ofta att bli stela och inte fånga upp nya initiativ. En av de saker som kom fram i våra inledande forskningsstudier var att gruppens förmåga att samarbeta var viktigare." <i>Lennart Svensson</i>, enhetschef för innovationssystem, Region Skåne.</p>

14.

Budget för prioriterade aktiviteter

Många av de initiativ och aktiviteter som innovationsstrategin initierar rymms inom befintliga organisationers budgetar. Strategin kan i dessa fall göra skillnad genom att stimulera till nya sätt att arbeta, bättre samverkan och omprioriteringar inom befintliga verksamheter.

En ytterligare möjlighet är att mobilisera särskilda medel som är kopplade till innovationsstrategin. Norrbotten har kopplat 15 miljoner till projektmedel som forskningsinstitutioner kan söka. Vid första ansökningstillfället fick den in 21 projektansökningar.

"Det här är ett helt nytt arbetssätt för oss och det är roligt att vi fått så många sökande eftersom det höjer kvaliteten på projekten." *Per-Erik Andersson*, Länsstyrelsen i Norrbotten, ansvarig för det regionala innovationsarbetet.

RegionInvest Gotland bildades 2006 som ett av tre pilotprojekt intiterade av NUTEK. Idag är ALMI ägare. Unikt är att det inte finns krav på saminvesteringar. Totalt har tolv investeringar och fem exit gjorts. Avkastningen på investeringarna har varit 20 procent.

"Vi kan bolagen väl eftersom vi jobbar på en lokal marknad. Det är oerhört viktigt att vi investerar i bolag med ägare och entreprenörer som har en vilja att utveckla företaget och är öppna för att ta in externa ägare." *Lars Erlandsson*, investeringsansvarig, RegionInvest Gotland.

15.

Tydlighet kring implementering och resultat

Att genomföra en innovationsstrategi är en långsiktig process. För att skapa brett förtroende och uthålligt engagemang krävs att det är lätt att följa implementeringen. Det handlar såväl om att beskriva processen i sin helhet som att tydligt beskriva delprocesser, uppnådda resultat och hur dessa bidrar till helheten. Ett exempel är Dalarna som planerar att lägga ut sin åtgärdslista på webben och därmed redogöra för vad som är planerat och slutfört.

I Norrbotten är ett delområde av strategin att mäta resultatet. Länsstyrelsen har i samarbete med Luleå Tekniska Universitet påbörjat arbetet med att ta fram egna mätningar kopplade till kompetensförsörjning, ekonomi (export och import från regionen) och näringslivsstrukturen.

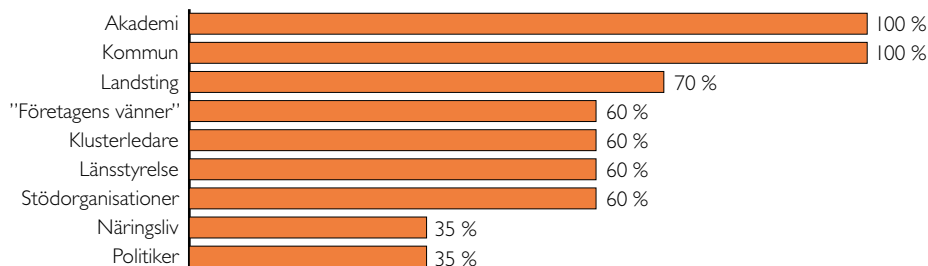
"Vi kommer att göra regelbundna mätningar för att försäkra oss om att vi är på rätt väg." *Per-Erik Andersson*, Länsstyrelsen i Norrbotten, ansvarig för det regionala innovationsarbetet.

16.

Utvärdering och revidering

En innovationsstrategi som när den är klar ställs på hyllan är inget värd. Det är strategin först när den fungerar som inspiration, analysinstrument för att identifiera svagheter och styrkor och utgör grunden för prioriteringar. Därför bör det också i strategiprocessen tydligt framgå med vilka intervall och i vilka former den ska utvärderas och revideras.

Involverade i arbetsgrupper och styrgrupper – regionala innovationsstrategier och utvecklingsplaner

IVAs ROLL

Sedan 2009 har IVA medvetet strävat efter att regionerna ska nyttja IVA i sitt innovationsstrategiska arbete. Den regionala dialogen i projektet Innovation för tillväxt (2009–2011) var starten. IVA samlade regionerna till inspirerande och utmanande erfarenhetsutbyten i Stockholm:

- Hur kan just er region kunna dra nytta av en regional innovationsstrategi?
- Vad kan ni lära av andra?

IVAs regionala engagemang har fortsatt i Innovationskraft Sverige (2012–2013). Utgångspunkten har varit att möta regionerna på deras hemmaplan.

Erbjudandet

IVAs erbjudande till regionerna har varit tydligt:

- Vi vill att ni som region använder IVA som katalysator i ert innovationsstrategiska arbete.
- Vi vill tillsammans med er arrangera ett heldagsmöte som är mer än ytterligare ett regionalpolitiskt tomtebloss med kort brinntid. Det ska vi undvika genom att mötet blir en del av en process där förberedelserna rätt utnyttjade bidrar till regional mobilisering. Själva mötet ska bli en inspirerande upptakt som skapar legitimitet till det framtida innovationsstrategiska arbetet i regionen.
- Vi erbjuder en ram för vårt samarbete. Den innebär aktiv medverkan från nationella aktörer. Men innehållet kommer att helt formas efter regionens förutsättningar.
- Vill ni, så fortsätter vi att samarbeta efteråt. För vår del redovisar vi successivt erfarenheterna från alla regioner på vår hemsida www.innovationskraftsverige.se.

Tätt samarbete med regioner och nationella aktörer

Vi har haft förmånen att genomföra möten tillsammans med tretton regioner. Enbart praktiska skäl förhindrade fler samarbeten under projektiden.

Vid de regionala mötena har näringslivsföre-

trädare inspirerat, bland andra Rune Andersson och Carl Bennet som båda ingått i projektets styrgrupp. Representanter för Näringsdepartementet, Sveriges kommuner och landsting, Teknikföretagen, Tillväxtverket, VINNOVA och PRV har inlett workshopar och deltagit i de efterföljande diskussionerna.

Alla nationella aktörer har tillfört ett utifrånperspektiv till regionerna. Samtidigt som vi fått handfast kunskap om olika regioners förutsättningar och utmaningar.

I ett antal citat ger vi en bild av regionernas syn på samarbete och IVAs framtida roll. Lika uppmuntrande som omdömena om samarbetet är, lika uppfordrande är förväntningarna på IVAs framtida engagemang.

Regionala möten

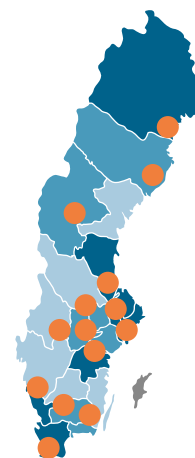
- Totalt cirka 2000 deltagare
- 100–200 deltagare per möte
- 35–50 procent från privat sektor

2012

Gävle 18 september
Skellefteå 3 oktober
Växjö 10 oktober
Linköping 11 november

2013

Eskilstuna 30 januari
Karlstad 26 mars
Kalmar 9 april
Östersund 19 april
Luleå 13 maj
Ludvika 30 maj
Uppsala 28 augusti
Göteborg 7 oktober
Malmö 11 november

RÖSTER FRÅN REGIONERNA

Om samarbetet med IVA

”För oss i Jämtland gav IVA-mötet bra inspiration och legitimitet att jobba med innovationsfrågorna.”

Erik Noaksson, strateg Regionförbundet i Jämtlands län.

”IVA-mötet gav oss en samlad bild över vilka resurser och verktyg som finns i länet och visade på det stora engagemanget från både privata och offentliga aktörer.”

Helena Nilsson, områdesansvarig näringsliv och tillväxt, Regionförbundet i Kalmar län.

”Första gången vi kommunicerade strategin till företagen var vid IVA-mötet. Det skapade ett intresse som vi hade haft svårt att skapa på egen hand.”

Magnus Ernström, utvecklingsstrateg Regionförbundet Gävleborg.

”IVA har lyckats få upp innovation på den nationella agendan. Det tror jag är helt avgörande om innovationsfrågan på sikt ska spela samma centrala roll som idag.”

Bodil Rosvall Jönsson, näringslivschef Region Skåne, vd Business Region Skåne.

”IVA har varit en pådrivare i processen och har fram frågor som är viktiga för mig att driva. Det gäller kluster som en del av innovationsarbetet och att forskning och innovation hör ihop.”

Monika Jönsson, ansvarig tillväxt och innovation, Region Dalarna.

”Bra att ha med sig en nationell part för det ger extra stuns. Viktigt att IVA anpassar sig till regionala förhållanden och samlar inspirerande exempel.”

Carin Karlsson, enhetschef samhällsutvecklingsenheten, Länsstyrelsen i Kronoberg.

”Konferensen med IVA i januari var startskottet för vårt arbete med den regionala innovationsstrategin i vilket aktörerna visat ett stort engagemang. Från början trodde vi att det inte skulle

passa oss att samarbeta med IVA för att de skulle vara för forskningstunga. Men det visade sig att vi hade samma breda syn på innovation och en gemensam bild av vad vårt samarbete skulle leda till. IVAs nationella uppbackning bidrog till att vårt initiativ fick legitimitet regionalt.”

Astrid Trautsch, strateg Regionförbundet Sörmland.

Om IVAs framtida roll

”IVA bör fortsätta att bidra till att göra innovation till en folkrörelse. IVA bör hjälpa till att få infrastrukturen för forskning på plats och understryka hur viktigt detta är. Ett exempel är test- och demobäddar.”

Monika Jönsson, ansvarig tillväxt och innovation, Region Dalarna.

”Att IVA bidrar till att dialogen fortsätter och hela tiden får nytt bränsle. IVA borde hela tiden låta både industriföretagen och de nya unga företagen komma till tals. Vi måste hjälpas åt att skapa intresse för innovation.”

Bodil Rosvall Jönsson, näringslivschef Region Skåne, vd Business Region Skåne.

”IVA bör föra en dialog med näringslivet. Inte bara med stora tunga företag utan även de små. IVA bör också arbeta med att avdramatisera strategin och skapa förståelse för hur företag kan stärka sin konkurrenskraft och marknadsandel genom ett aktivt innovationsarbete.”

Joakim Kärborg, kommundirektör Linköpings kommun, tidigare regiondirektör Östsmå.

”Att IVA fortsätter att samarbeta med regionerna, det hoppas vi på för Gävleborgs del. Skulle vilja ha en ny konferens ett och ett halvt år efter den förra.”

Magnus Ernström, utvecklingsstrateg Regionförbundet Gävleborg.

”Att IVA agerar bollplank i det regionala arbetet utifrån erfarenheter från andra regioners arbete. Och inte bara göra det under ett år utan långsiktigt.”

Astrid Trautsch, strateg Regionförbundet Sörmland.

Goda exempel

Internationell attraktivitet:

Facebooks första europeiska datacenter i Luleå

Fördelen av ett kallt klimat tillsammans med hårt arbete och Tillväxtverkets regionala investeringsstöd gjorde att Norrbotten fick denna attraktiva etablering. Nu arbetar regionen med stor flexibilitet för att utnyttja möjligheten som Facebook innebär.

– Facebooketableringen kommer att leda till ny kunskap och nya innovationer i regionen. Än är det dock oklart hur stora dessa positiva effekter kommer att bli, säger Per-Erik Andersson på Länsstyrelsen i Norrbotten.

Facebooks datacenter innebär att regionens styrkeområde ”digitala tjänster” förstärks kraftigt. Flera idéer till nya projekt har växt fram. Ett nytt bolag har bildats med uppgiften att stimulera liknande etableringar. Möjligheten att starta en universitetsutbildning inom datalagring och digitala tjänster diskuteras. Projektet Cloudberry med syftet att skapa en forskningsmiljö kopplad till Facebooks datacenter har kommit igång med hjälp av finansiering från VINNOVA.

Inkubator som också är accelerator:

Kickstart för snabbväxare

Åkroken Business Incubator i Sundsvall tillämpar sedan hösten 2013 en ny acceleratorprocess för bolag som bedöms att på kort tid kunna utvecklas starkt. Entreprenören får tillgång till ett team med affärsrådgivare, säljare och en coach. Under 4–6 månader samarbetar teamet intensivt, konkret och nära för att rusta bolaget för expansion och hjälpa till att skapa affärer. Kraven på bolaget är höga. Det gäller att leverera resultat på kort tid.

– I USA har detta upplägg visat sig vara framgångsrikt eftersom bolagen så snabbt kommer ut och testar sina produkter mot marknaden och samtidigt utvecklar sina affärsmodeller. Vi kan redan se att bolagen verkligen tagit fart och vi tror att vi har något riktigt bra på gång, säger Christian Söderberg, affärsrådgivare och ansvarig för acceleratorprocessen vid Åkroken Business Incubator som är en del av Åkroken Science Park i Sundsvall.

Offentlig innovationsupphandling:

Nya former för måltidslösningar för äldre

Innovationsupphandling X ska hitta nya former för måltidslösningar för äldre. Tillsammans med Region Gävleborg och Region Skåne har kommunalförbundet Inköp Gävleborg fått 13,8 miljoner kronor av VINNOVA för forskningsprojektet som ska pågå i fyra år. Syftet är också att skapa en generell modell för innovationsupphandling.

Pilotstudier genomförs i fyra kommuner. I Gävle utvecklas dagens entreprenörlösningar. Nya modeller för distribution, leveranser och logistik prövas i Ljusdal. I Ockelbo ska ny helhetslösning för mat på ett särskilt boende för äldre utvecklas. Och i Ljusdal står även närproduktion och miljöaspekter i centrum.

– Utöver brukarna ser jag köpare och leverantörer som vinnare på detta utvecklingsarbete, säger Johan Almesjö, förbundsdirektör Inköp Gävleborg.

Inom projektet räknar man med att slutsatserna kommer att kunna tillämpas i övriga Sverige och inom EU.

Forskningsatsning för att stärka kluster:

Tio professorer stärker Värmlands styrkeområden

Värmland har starka kluster i form av IT-inriktade Compare, Paper Province och Stål & Verkstad. Samverkan mellan Region Värmland och Karlstads universitet ska öka deras styrka ytterligare.

Samverkan sker genom en gemensam satsning på tio nya professorer. Totalt 100 miljoner kronor satsar regionen och universitetet. Förhoppningen är att professorerna, varav nio är på plats också ska kunna få in ytterligare externa forskningsmedel.

– Vi har valt att satsa på professorer eftersom en professor spelar en central roll för att skapa långsiktiga forskningsmiljöer och därmed säkra externa forskningsmedel. Vi ser det som en långsiktig investering, säger Catarina Segersten Larsson, regionråd Region Värmland.

De tio nya professorerna finns inom områdena energieffektivisering, användardriven produkt och tjänsteutveckling, materialvetenskap, produktionssystem, förnybar energi/energisystem, tjänstefiering, tillämpad metodik för test av komplexa IT-system, cloud computing, regional utveckling och skolutveckling.

Effektivt innovastödsystem:
**Gemensam struktur för
innovationsstöd i Uppsala**

Inkubatorn som blivit en av de mest framgångsrika i Sverige och ger 13 kronor tillbaka på varje investerad skattekrona. Programmet för öppen innovation inom life science som lett till cirka 50 nya utvecklingsprojekt. Innovationsverksamheten inom Akademiska sjukhuset. De båda universitetens innovationskontor och gränsöverskridande mötesplatser.

Det är några av framgångsexemplen i Uppsalas innovastödsystem. STUNS – Stiftelsen för samverkan mellan universiteten i Uppsala, näringsliv och samhälle som bildades 1984 på dåvarande landshövdingen Ingemar Mundebos initiativ, har en central roll i innovationsmiljön.

– Vi har samordnat innovastödet i en gemensam struktur och fört samman ledande beslutsfattarna i regionen till regelbundna möten. Det skapar en öppenhet, en vilja att dela med sig och en känsla av att vi kompletterar varandra istället för att konkurrera, säger Christina Frimodig, vd STUNS.

Kommersialisering:
**Världsberömt virtuellt obduktionsbord
från Östergötland**

Det numera världsberömda virtuella obduktionsbordet föddes ur det framgångsrika arbetet med att mobilisera den spetskompetens inom visualisering som är ett av styrkeområdena i Östergötland. Genom att föra samman rätt kompetens, utvecklades idén till en demonstrator för medicinsk visualisering som företagen kunde ta del av.

Bakom framgången finns ett samarbete mellan Norrköping Science Park, Interaktiva Institutet, Visualiseringscenter C och CMIV, (Centrum för medicinsk bildvetenskap och visualisering) vid universitetssjukhuset i Linköping och Linköpings universitet.

Prototypen fick stor uppmärksamhet när den visades på The World Expo i Shanghai och på den anrika internationella konferensen RSNA i Chicago, USA. Idag tillverkar Sectra i Linköping bordet som säljs över hela världen. Norrköping Science Parks roll att driva på och föra samman viktiga aktörer genom hela projektet är en viktig bidragande orsak till framgångarna.

Science park-system med lokala noder:

Tillväxtarenor i hela Jönköpings län

Science Park i Jönköping ingår som största enhet i det system av lokala tillväxtarenor i form av fysiska mötesplatser med egen affärsutvecklingskompetens som finns i alla länets kommuner. Här erbjuds entreprenörer kontorslokaler, stöd i sin affärsutveckling och möjligheter till kunskapsutbyten. Jönköpings Högskola, Landstinget, Regionförbundet, Företagarna, Handelskammaren och Svenskt Näringsliv är alla aktiva i den nu tio-åriga satsningen.

– Science Park Jönköping var så framgångsrik att vi frågade oss – varför inte sprida konceptet till alla kommuner? Detta blev möjligt bland annat tack vare strukturfondsmedel och genom att de regionala politikerna avsatte resurser, säger Mikael Gustafsson, sakkunnig Näringsliv, Regionförbundet Jönköpings län.

Coaching är centralt i arbetsmetodikerna. De lokala affärscoacherna träffar regelbundet sina regionala kollegor för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

– En viktig förklaring till att vi lyckats så bra är att vi fått arbeta med detta under lång tid, säger Mikael Gustafsson.

Öppen innovation:

Öppna innovationsprocesser på Ideon i Lund

På Ideon Open får företagen möjlighet att skapa tillväxt genom öppen innovation. Det innebär att de kan ta del av de senaste forskningsresultaten, samarbeta med andra företag och drivna entreprenörer. Konceptet introducerades 2012 och är nu inne i en full verksamhetsfas.

Det krävs två parter för att samarbeta med Ideon Open. En ska vara ett kommersiellt företag. Den som arbetar i ett etablerat företag och behöver förstärka innovationsarbetet kan komma till Ideon Open med behovsstyrda projektidéer som behöver finansiering och kompetens. Färdiga projekt med tydlig kommersialiseringspotential som behöver kopplas ihop med akademien, drivna entreprenörer eller offentliga verksamheter kan också få hjälp av Ideon Open.

Ideon Open erbjuder såväl fysisk miljö i form av lokaler och annan teknik som handfasta råd, verktyg och nätverk och kontaktytor som blir tillgängliga genom aktörerna runt Ideon.

NATIONELLT STÖD OCH ENGAGEMANG

För regionerna handlar ökade nationella stödinsatser inte enbart om pengar. Erfarenhets- och kunskapsspridning är också viktiga nationella uppgifter. Nedan kommenterar vi regionernas prioriteringar utifrån vår enkät och diskussionerna vid Innovationskraft Sveriges regionala möten.

Regional dialog

Den regionala dialogen placeras högst bland de nationella insatserna. Det handlar dels om formerna för dialogen med departement och nationella myndigheter, dels utformning av stödåtgärder efter regionens speciella förutsättningar.

Den nationella innovationsstrategin har också betydelse i regionernas strategiarbete. På sjunde plats bland prioriteringarna finns önskan att den ska konkretiseras. Det är rimligt att se detta som ett uttryck för regionernas önskan om en tydlig och långsiktig nationell innovationspolitik.

Öppen innovation

Öppen innovation prioriteras högt. Företag som tillämpar detta får in förslag till lösningar från många individer och grupper med olika bakgrunder och kompetens. Frågan för regionerna är hur de ska bidra till att fler företag och offentliga verksamheter förstår värdet av öppen innovation.

Nationella aktörer har här en viktig roll för att skapa former för inspirerande erfarenhetsutbyte.

Offentlig sektor

Innovation inom offentlig sektor prioriteras som nummer fyra. Behovet av att med hjälp av innovation utveckla effektiva arbetssätt är betydande.

Offentlig upphandling har diskuterats mycket under de senaste åren. Problembilden är därmed tydlig. Att området kommer relativt långt ned (plats 10) på regionernas prioriteringar kan vi utifrån de intensiva diskussionerna i workshoparna därför tolka som att nästa steg inte på ett avgörande sätt är beroende av nationella stödinsatser.

Stödsystemets struktur

Förändringar av innovationsstödsystemet rymms inom olika kategorier av prioriterade nationella stödinsatser. Ett bättre nationellt samordnat

system för regional kapitalförsörjning rankas högt.

Från de regionala mötena är en slutsats att medvetenheten om behovet av att förbättra innovationsstödsystemet är stort. Förslag till konkreta åtgärder för att åstadkomma denna förändring har däremot varit få.

Regionerna menar också att stödsystemet bör vara mer transparent så att nationella prioriteringar inte motverkar de på regional nivå. Statsstödsregler (plats 8) nämns också, eftersom regionerna brottas med frågan om möjligheterna att stimulera växande företag ekonomiskt.

Ett ökat exportfokus på nationella insatser (plats 8) ingår i förväntningarna på att nationella initiativ ska bidra till ett bättre fungerande regionalt innovationsstödsystem. Ett viktigt område är insatser riktade mot små och medelstora företag med exportambitioner. Dessa upplever större hinder än sådana som primärt arbetar mot hemmarknaden (Tillväxtverket 2012).

Nyttiggörande av forskning

Att universiteten och högskolorna har en mycket viktig roll i det regionala innovationssystemet har framgått vid alla regionala möten. För regioner med större universitet och högskolor är frågor om forskningens internationella konkurrenskraft och excellens centrala.

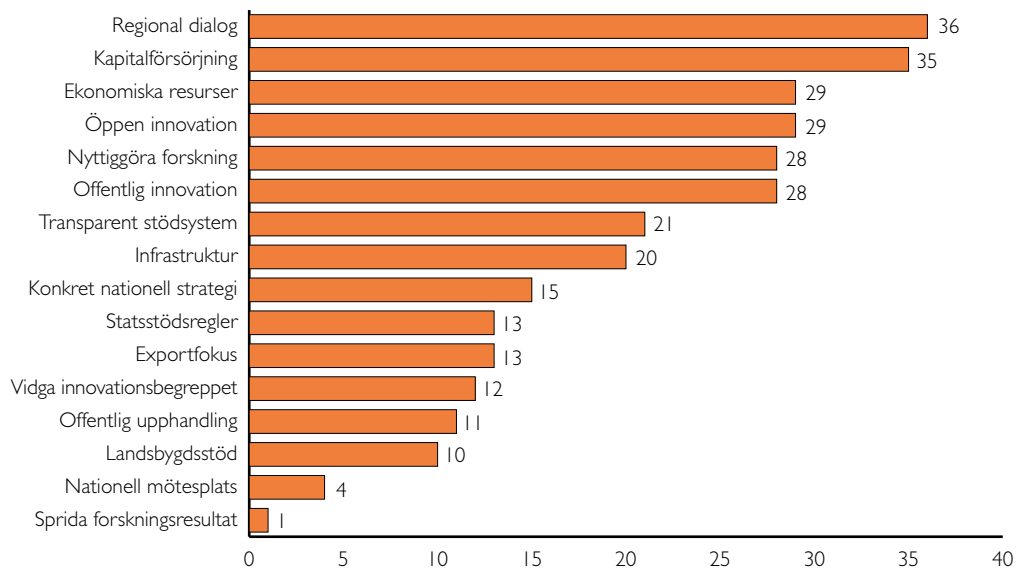
För regioner med mindre högskolor är frågor om hur forskningsresultat kan nyttiggöras – det vill säga kommersialiseras eller komma till användning i offentliga verksamheter – viktiga (även om också regioner med större universitet prioriterat kategorin). Det förklarar varför nyttiggöra forskning rankas som nummer fyra medan sprida forskningsresultat är lågt rankat. En utmaning för den nationella forskningspolitiken är därför en ökad tonvikt på frågeställningar kring nyttiggörande av forskningsresultat.

Ökade resurser

Önskemål om rena resursökningar rör kategorierna regionala innovationsstödsystemet (delad plats 2), bättre fysisk och digital infrastruktur (plats 5) samt ökat landsbygdsstöd (plats 11).

Prioriterat nationellt stöd

I våra intervjuer med regionerna ingick frågan om vilka nationella stödåtgärder som är viktigast för regionerna. Varje region fick sedan femton poäng att fördela på de fem stödåtgärder de tycker är viktigast.

Förklaringar

Regional dialog	Förbättrad regional dialog för att anpassa stöd efter regionens behov
Kapitalförsörjning	Skapa ett bättre system för nationellt samordnad regional kapitalförsörjning
Ekonomiska resurser	Mer ekonomiska resurser till regionernas stödsystem
Öppen innovation	Ökat stöd och kunskapsöverföring för att underlätta för regionerna att driva öppna innovationsprocesser
Nyttiggöra forskning	Mer fokus på att kommersialisera forskningsresultat
Offentlig innovation	Ökat stöd/kunskapsöverföring för att driva innovation i offentlig verksamhet
Transparent stödsystem	Minska konkurrensen i stödsystemet och öka öppenhet och transparens
Infrastruktur	Investeringar i infrastruktur som förkortar transporttider för människor och gods
Konkret nationell strategi	Konkretisera den nationella innovationsstrategin och öka tydligheten i prioriteringar bl a genom att lista konkreta åtgärder
Statsstödsregler	Se över statsstödsreglerna för att öka möjligheterna att ge konkurrensutsatta företag stöd
Exportfokus	Fokus på åtgärder för att stärka företags förmåga att sälja och exportera
Vidga innovationsbegreppet	Vidga innovationsbegreppet så att fler förstår att det inte bara handlar om forskning
Offentlig upphandling	Ökat stöd och erfarenhetsutbyte för offentlig upphandling
Landsbygdsstöd	Ökat stöd till landsbygden och bättre bredbandslösningar/tekniklösningar för att företag ska kunna växa även utanför tätorterna
Nationell mötesplats	Skapa ett nationellt forum för regionalt erfarenhetsutbyte kring innovation och regionala innovationssatsningar
Sprida forskningsresultat	Bättre nationell samordning för spridning av forskningsresultat

Nyckelfaktorer för framtidens innovationssverige

Innovationskraft Sverige vill skapa debatt och engagemang. Därför avslutar vi med att ge vår bild av nyckelfaktorerna för framtidens innovationssverige. Vi har valt ut tio områden. Några är så glödhetta att det är svårt att veta hur de ska hanteras för att få störst effekt. För andra är temperaturutvecklingen osäker: Den tredje gruppen präglas av stabil energiutveckling. Men gemensamt för alla är att de har sin givna plats i en inspirerande och konstruktiv diskussion om det framtida innovationssverige.

- Glödhet
- På väg att antingen bli glödhet eller ge stabil energi
- Ger stabil energi

Öppen innovation

Glödhet global trend som alla pratar om. Nu väntar vi på svenska framgångsexempel från företag och offentlig sektor.

Science parks med lokala noder

Doldis med stor potential när lokala noder ger utvecklingskraft åt hela regionen. Ett viktigt sätt att effektivisera stödsystemet.

Innovation i offentlig sektor

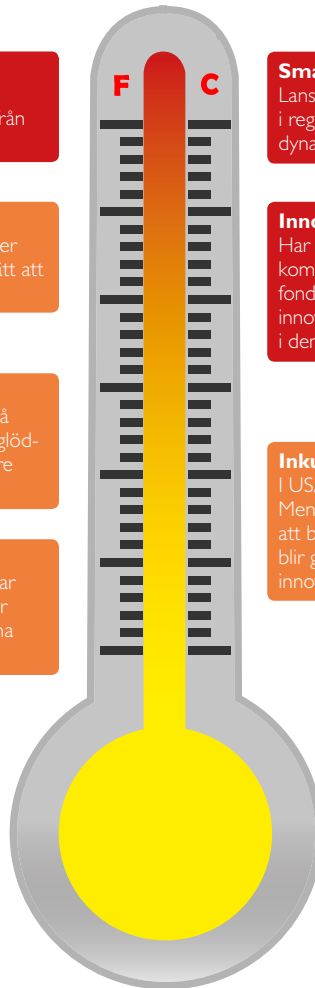
Alla inser behovet. Men hur ska det bli fart på innovation i offentlig sektor? Potential att bli glödhet men det ställer stora krav på starka ledare inom den offentliga sektorn.

Regioner med unika förutsättningar

Bejakande av regionernas unika förutsättningar ger ökad effekt av nationella insatser. Men hur långt förmår regionerna tänka utanför de egna gränserna?

Entreprenören i centrum

Synen på entreprenörens roll som motor i tillväxten har fått fäste. Tillför nya perspektiv i den ekonomiska politiken och ger tillväxtens hjältar berättigad uppmärksamhet.

Smart specialisering

Lanserat på allvar i EUs Horizon 2020. Fått fäste i regionala innovationsstrategier. Sätter fokus på dynamiska klusters roll för tillväxt och utveckling.

Innovationsstrategier

Har fått sitt genombrott på regional nivå. Hur kommer de att synas i prioriteringarna av struktur-fondsprogrammen? Och kommer den nationella innovationsstrategin att spela samma viktiga roll i den nationella politiken som den gjort regionalt?

Inkubatorer blir acceleratorer

I USA pumpar acceleratorer ut snabbväxare. Men hur många svenska inkubatorer har förmågan att bli acceleratorer? Detta avgör om framtiden blir glödhet eller präglas av stabil energitillförsel till innovationssverige.

Breddat innovationsbegrepp

Innovationer innebär inte bara nya produkter utan också tjänster och arbetsprocesser. Nytt synsätt hos allt fler ger förnyelse i företag och offentlig sektor.

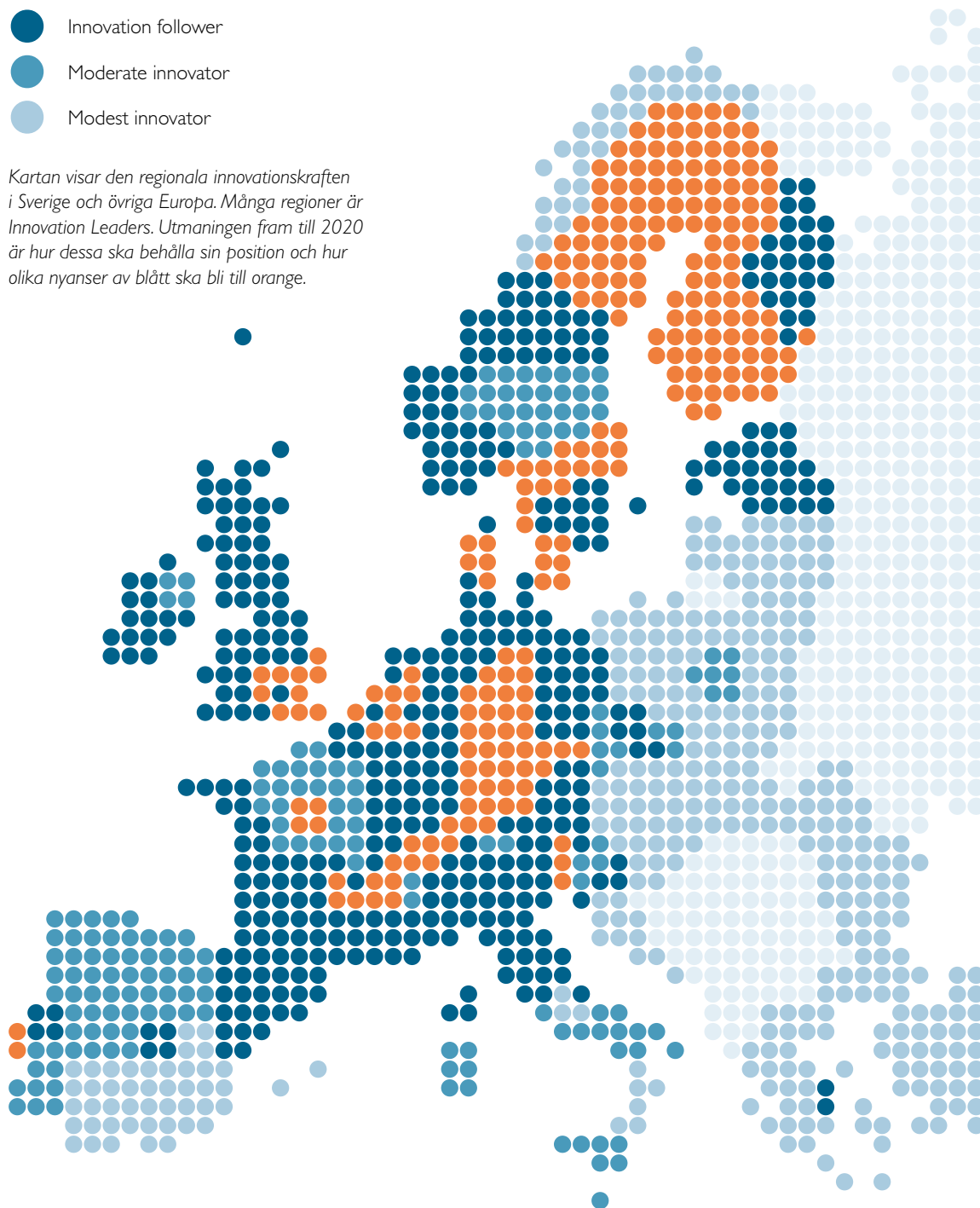
Ett globalt perspektiv

Ingen gömmer sig längre bakom ett smalt nationellt perspektiv. Globalisering får effekter för alla oavsett om den egna verksamheten är internationell eller inte.

Svenska regioners innovationskraft enligt European Scoreboards innovationsindex 2012

- Innovation leader
- Innovation follower
- Moderate innovator
- Modest innovator

Kartan visar den regionala innovationskraften i Sverige och övriga Europa. Många regioner är Innovation Leaders. Utmaningen fram till 2020 är hur dessa ska behålla sin position och hur olika nyanser av blått ska bli till orange.

Referenser

- Braunerhjelm, P., Eklund, K., Henrekson, M. (2012), *Ett ramverk för innovationspolitiken*, Stockholm
- Braunerhjelm, P. (red) (2011), *En innovationsstrategi för Sverige*, Örebro
- Falkenhall, B., Johansson, D. (2013), *Svenskt företagsklimat i internationell jämförelse – slutsatser och lärdomar*, Ekonmisk Debatt 6/2013
- Fölster, S. (2013), *Reformmanifest för pragmatiker. En riktig innovationsstrategi*, Stockholm
- European Commission (2013), *Innovation Scoreboard 2013*, Bryssel
- IVA (2011), *Innovationsplan Sverige – underlag till en svensk innovationsstrategi*, Stockholm
- IVA (2013a), *Affärsmannaskap, entreprenörskap och internationalisering. En underlagsrapport från Innovationskraft Sverige*, Stockholm
- IVA (2013b), *Kapitalskatterna och företagandet. En underlagsrapport från Innovationskraft Sverige*, Stockholm
- IVA (2013c), *Offentlig upphandling. En underlagsrapport från Innovationskraft Sverige*, Stockholm
- IVA (2013d), *Universitets och högskolors roll i innovationssystemet. En underlagsrapport från Innovationskraft Sverige*, Stockholm
- Näringsdepartementet (2012), *Den nationella innovationsstrategin*, Stockholm
- OECD (2013), *OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden 2012*, Paris
- Reglab (2011), *Innovationsindex 2011. Regional förmåga till ekonomisk förnyelse*, Stockholm
- Tillväxtanalys (2013), *Innovationsklimatet i Sverige*, Östersund
- Tillväxtverket (2013), *Entreprenörskapsbarometern 2012. Attityder till företagande i Sverige*, Stockholm
- Tillväxtverket (2011), *Internationanisering i svenska små och medelstora företag. Företagen villkor och verklighet 2011*, Stockholm
- Tillväxtverket (2011), *Tillväxtmöjligheter och hinder för svenska små och medelstora företag*, Stockholm
- VINNOVA (2013), ”Uppföljning av den nationella innovationsstrategin”, Stockholm

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN (IVA) är en fristående akademi med uppgift att främja tekniska och ekonomiska vetenskaper samt näringslivets utveckling. I samarbete med näringsliv och högskola initierar och föreslår IVA åtgärder som stärker Sveriges industriella kompetens och konkurrenskraft. För mer information om IVA och IVAs projekt, se IVAs webbplats: www.iva.se.

Utgivare: Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), 2013
Box 5073, SE-102 42 Stockholm
Tfn: 08-791 29 00

IVA-M 438
ISSN: 1102-8254
ISBN: 978-91-7082-868-3

Redaktörer: Jan Westberg & Lisa Renander, IVA
Layout: Anna Lindberg & Pelle Isaksson, IVA

Denna rapport finns att ladda ned som pdf-fil
via IVAs hemsida www.iva.se

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN

i samarbete med

